

ROM

Mi iya Pol siya om Korin hir nwowin mi siya ta yokwowa ha wɔnkikin iikamim om Rom hiranim simiiramɔn mi siya yokwowa kimidiniya wig ira Fibi dapiya saiir hauugi mi ya saeya kimidiniya iikamim naingwo tibmiiyim Judamiyim mi Judami tani ikim simiir ini hauuɔ. Siya tariigina minam warar nɔnkin wɔnkika iikamim Judamiyim mi iikamim Juda iikam tani ikim naingwo tibmii karamae nwowim dimin biyeki naokingugunankaiyim sima Jisis siiraramar naingwo tibmii iskiyim mi simiirin wi wadie siyar nwoki owaiginuim Adi Komii saikan. Jisis siya paeyin hiiniya nironinkinin siirin krimiirsi naokin rirmiyya krimiir nwowaiginuwim dimin biyeyim simiirsi. Moses siir siyu komiiyin iikam imiirin wi rirmiyya siya nwowaiginu rani. Nɔngaka. Biyan Inkam Komii Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii sasairga iikam ima nwowana wadie.

Ta yokwowa mi whiekakim Adi Komii siya nɔmbinim aposel Pol siya mɔriyam simiir boinka

¹ Kara Polkin ta yokwowa iikamim om komii Rom kimiiram wɔnkika. Kara Jisis siir miyan inkamkin mi kariirin aposel inkam siya nokmwɔn okwo haiginugin mi kariirin siya bidi yimbinin Adi Komii krimiir Wanin siir yai wɔn kibiya saiir boinmimauuwam iikamim simiir.

² Bidi, bidiniyarin Adi Komii siya bidi yimbinin ti siir yai miyik miyikim iikamim simiir

boinmimauuwim. Mi ti profet kamim sima yai win kibiya saiir hai mi sima yokwo komiyya dimin whirki kimbu karamae nwowiya saiir winki. ³ Ta yai win kibiya saeya Adi Komii siir yinisimin Jisis Kraiis siir yaiga, krimiir Biyyan Inkam Komiiyin. Siya inkam kingin yopiiga naokainakin mi siya Devidni isidin Juda simiir hiranki nitkin. ⁴ Adi Komii siya bidi yisiimauuin, siya inkam ara rani. Mi siya krimiirin dimin kirie whira yisiimauu iya siya siirin ie hirankin hidninsiin idwowin. Jisis siya Adi Komii siirgisiiirar yinisimkin Adi Komii siya siirin mansi tirkin siir naeyuun dimin whirki bi kimbugin. ⁵ Adi Komii siya kariirin Jisis Kraiis siir kirieniyin minam nimbingin ti dimin taeminim Jisis Kraiis siya tirim simiir aposel inkam nwowim. Mi siya kariirin minam nikropkikin simiir boinmimauuwamin iki iikamim hinda tinda nwowim mi iikamim Juda iikam tani ikim sima wi siir yai imiirar nwoki aingwo tibiimiyim mi siir yai imiiram nwoki wakaeyoknam. ⁶ Adi Komii siya iikamim om komii Rom hiranim kimiirim wara bidi yimbinin mi siya kimiiram bidiyar mi ikiunan, kima Jisis Kraiis siir yinisim timi inkin o.

⁷ Mi kara ta yokwowa iikamim om komii Romanim Adi Komii siiram naingwokwonanaeyim kimiiram asi winkika. Mi siya kimiir bidi yimbinin kima siir iikamim. Kara minam naingwowi, krimiir Adi Komii mi krimiir Biyyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis sowa wi krimiirar nwoki tirim dimin miyikim mi naingwoyimiyok mi nongwomamair aei aka. Iriig.

Pol siya om komii Rom hiran iikamim simiir

kigam naingwokin.

⁸ Kara biyyin pi ta yaiya sair niki boini: Hinda tinda sima kimiirin hinina haigiririr boini, kima Adi Komii krimiir Wanin siiram naingwo tibmiiyan iikamkim. Mi Jisis Kraisi siir inig iirin kara kimiir asi boin wadieki Adi Komii siir. ⁹ Kara Adi Komii siir mi aiir mriiyyin mi kariir kwoin komiyyin ina yaingwokiyyin siir Yinisimin siir yai win kibi aiir boinmimauum. Mi Adi Komii siya ina ninokninkinin kariirin inokinokin siyar whinkinsiis haiginuwikin iya nhwo kara kwisboiniyim. ¹⁰ Mi inokinokin kara Adi Komii siiramar sriigin, siya kariir whinkinsiis haiginuwim mi ii nhirim kara siyugaki nuwi kimiiram in wa nwoki itim kimiir kigimin. ¹¹ Kariir kwoinin kimiir nini kignakiyamin ina naingwokinin mi kara dimin miyikim kimiir hauuwam mini, Adi Komii siir naeyiu ieya hauuwim mi ti dimin hiriinanin wi kimiir nwoki whinkinsiis haiginuwi kirie kima nwowim. ¹² Saeya hininga, kimiir naingwo tibmiiya saeya kariir kinsiis haiginuim mi kariir naingwo tibmiiya kimiir mi kinsiis haiginuim. Mi ti hiriinan siyuin siya wi krimiir whiekakar nwoki kinsiis haiginu irkakim.

¹³ Ti nomiiyauim kara ha naingwowi kima ti inokninkin ii whiekakim kara kimiir kigamar naingwowi kariirin dimin whirki nipiyaokii rani. Kara iikam nhirim Juda iikam tani simiir bidi whindiriraerar in mi sima ini naingwo tibmiiyan inkamkin ywowim. Mi kara kimiirin hiriinan whindiriraerarimar naingwokin. Mi iriipi hiriinan kimiir waraurin wi naekaka niki owim.

14 Adi Komii siya kariir b̄idi ȳimbin̄in siir yai w̄in k̄ibiya saiir boin̄m̄imauuim nu Grik h̄iran iikam̄im dim̄in taem̄inki naokingugunankaiȳim m̄i iikam̄ n̄h̄ir̄im nu wh̄iran̄im dim̄in taem̄in karamaeȳim simiiram m̄i iikam̄im n̄inokn̄ink̄in wh̄iekak karamaeȳim simiiram warar. 15 M̄i t̄i dim̄in h̄iriinan̄im, kara iikam̄im om komii Roman̄im k̄imiiram̄in simiirsi n̄ikwokr̄imkr̄ipn̄aniyam t̄irk̄in Jis̄is Krāis siir yai w̄in k̄ibiya saiir warar nanaakn̄ink̄īiȳim. Iriig.

Ta Krāis siir yai w̄in m̄īiȳika saeya k̄ir̄iekaka.

16 Kara ta Krāis siir yai w̄in m̄īiȳika saiirsi b̄i n̄ididḡin. N̄īngaka. Dimusi rani, saeya Adi Komii siir k̄ir̄ieka, iikam̄im wakaeyoknam m̄i ha nāngwo t̄ibm̄īiȳim simiir wh̄ink̄insiisi. Ta yaiya saeya b̄īi Juda iikam̄im simiir h̄iriir yam m̄i m̄hōīiya saeya Juda iikam̄ tani simiir h̄iriir yam. 17 M̄i Krāis siir yai w̄in k̄ibiya saeya kr̄imiir n̄isiimauuga Adi Komii siir ȳip̄ik̄i h̄in̄ina n̄isiimauuim siya dim̄in wh̄irk̄i b̄i k̄imbuḡin siya dim̄in m̄īiȳik̄im kr̄imiir dir̄iraerar̄im simiir. M̄i siya iikam̄im kr̄imiir̄in dim̄in wh̄irk̄i k̄imbu karamāe inkam̄ asi dap̄k̄im m̄i iikam̄im kr̄ima w̄i ir̄ipa m̄h̄īi kwōin sāika n̄ink̄in owi. Adi Komii siir yaiya saeya h̄in̄ina bōinka, ta k̄imiir nāngwo t̄ibm̄īiya saeyar dapi k̄imiir̄in Adi Komii siir wh̄wonkam̄ idan, dim̄in wh̄irk̄i b̄i k̄imbuḡim m̄i k̄ima w̄i omwaiya waiyayokiyoki. Siȳu wh̄ir karamāeka. N̄īngaki, n̄īngakīinga. Iriig.

Ta yaiya iikam̄im Adi Komii siir yai aiir haimriȳīum̄ simiir siȳu imiir bōinka.

18 Adi Komii siya ninomor kou hir nidwowa
 siir om iir. Mi ta siir io yaiya saeya wi nimprio
 rani saeya wi idowiiya nimbini iikamim digiumii
 siir yai aiir haimriiyuim simiir mi iikamim
 dimin biyie tiriiyim ta Adi Komii siir yai win
 miyikina ini simar ikworimdinukiya. 19 Dimusi
 rani, Adi Komii siya bidi yiisimauuin siir
 dimintaemin whiekakim simiirin mi sima wa
 pi sibgu inokninkinin. Mi Adi Komii siya simiirin
 bidiyar sibgu iisimauuin. 20 Bidi bidiniyarin
 Adi Komii siyar nonkwokwowim digworaekwo
 whiekakim simiir mi ta iya saiir hirankar
 nitiyokiyokiiya mi tisi tariinanar namwoniin.
 Mi iikamim ti digworaekwowim siya diriraerarim
 simiirin ha pi kigninokninkinim mi sima Adi Komii
 siirin ha pi yinokninkinsasaeyin ti digworaekwo
 imiirsiyar. Ya hinginga, sima digworaekwo
 whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim
 simiirin wa kigi mi sima siir whwonkamim wi
 kig rani. Mi sima wa nwoki kigninokninkinim siir
 kirie komiia inokinok nwoyokiyokiiya saiirin.
 Mi sima hinginga boin karamaeka, krima Adi Komii
 siir bi ninokninkinkim mi krima siir inig iirin wa
 hainan tani. Ninginga. 21 Sima ina ninokninkinim
 Adi Komii siya ina nwowin mi sima hinginga
 naingwo rani, siya Adi Komii kingingin mi sima siir
 inig iir bi hainanikim mi siir bi boin wadiekim.
 Ninginga. Simiir kwoinim pi whaowaekim
 mi simiir kwoinim miyik bi nwokim. Sima
 habwhaowaenan nwokim. 22 Simiir kwoinim
 ha naingwowi sima digworaekwo whiekakim
 simiir bidi yinokninkin digim. Ninginga. Simiir
 kwoinim ini habwhaowaenan ywowim. 23 Mi

sima Adi Komiiyin naonam karamae nwowiyin digiumii siir haimriiyugim mi sima siir inig bi hainankim. Mi sima kimidiniya diminim inkamkar nonkwokwowyim simiir inig imiir hainan ti uruwai, siyaowai, ipiyin, mi it mi mipug minim mi wraisupai wraisupai ikim.

²⁴ Mi Adi Komii siya simiir haiburgigin mi simiirin, simiir siyu biyeyin siya kiyainamkim. Mi sima siyu biyeyin siiram nikwokwo nanaeikin, iraka nwiraka iripa piu nwowamin.

²⁵ Mi ti hiriinan iikamim sima Adi Komii siir yaimwo aairin digiumii bidi haimriiyuim mi sima pi yaeya niksise yaiyar haii. Mi sima pi diminim Adi Komii siya nonkwokwowyim pi simiir inig imiir swoki hainani. Mi sima pi Adi Komii siir inig iir hainan tani, yipiki ti digworaekwowyim simiir nonkwokwowyim. Nningaka. Siyargin wadieki wadieyin mi iikam krima siir inig iirarar hainan, inokiinokin.

²⁶ Mi Adi Komii siya simiirin siyu biyeyin siir hirar haiburgik mi sima ini siyu biye tiri siyuin siirar yapim. Mi simiir wigim, sima siyuin iripa piu simiir kam aka nwowiyim ini yimiiyunamim mi sima iripa piu kimidiniya wig nhirmaka ini owou.

²⁷ Mi kamim yim iriipi hiriinanar mi tir, sima iripa piu simiir wig imaka bi nwokim, simiir kwoinin iripa piu inkam nwiraka nwowam nikwokwokim mi sima siyu biye sima simar yinwo anwona. Mi Adi Komii siya simiir asi tirbugikin, ti siyu hiriinan sima tirin siirsika. Yo ti hiriinanin yo dimin karamaeka.

²⁸ Mi ti iikam hiriinanim Pi boriisopi simiir kwoinin Adi Komii siiram nwowim mi siir

digworaekwo ikim. Mi siya simiirar kigninkinki mi sima ini simiir kwoinkar yaingwo diriraerar namim ti siyubiyieki siyiu biyie kiin iirin mi sima wi siyumwoni nap rani. Nningaki, nningakinga. ²⁹ Simiirin ti dimin biyie biyie hininim sima bidi yaokingugunankaiyim. Digworaekwo whiekakam naingwo mi kwoin biyie biyie iikam nhirmiyam naingwo mi kigmar mi ninkinwamwarkii boin, niksisee yai boin, inkam nisomao, kwoin inkam nwiram niwitpaomai inkam nhirmi boinikikasna. ³⁰ Mi whisariiyar haigiririr boin mi io whwonkam Adi Komii siir nanaonanaei. Mi inkam nwirniisi kiginoyokna karam nwo mi simamar naingwona mi diminpai diminpai sima tiraraowam mi yopii adni yai nantamyiriyir. ³¹ Mi siyiu mwoni nap karam nwo mi nimbin aiir nikrimkrip mi inkam nhirmisi naingwoyimiyok karam nwo mi nhirmaka nomboin ii ae karam nwo. ³² Adi Komii siir siyiu miyikin siya hinina boinkin, iikamim hiriinan siyiu biyieyim simiir tiri yio daonam. Sima bidi yinokninkinim mi sima ti siyiu biyieyin siirin ini hiriyyar tiryokiyokiyamin. Mi ti hiriinan siyiuin sasa rani. Nningaka. Sima ini hindara yininopkainamim mi iikamim ti hiriinan siyiu tiriyim sima simiirin pa mi ikboinmamairi. Iriig.

2

Yaiya Adi Komii siya hidiya ya ninokninkin wadiekwadieyairga

¹ Juda iikam kima Juda iikam tani, simiir simiira priiboin huriyyunanaei, siyiu biyieyim sima

tiriyyim simiirsi, kima hiriinan kipi boin. Dimusi rani, wim kima iki siyiu hiriinanin kima boiniyim simiir, siirar mi tirikim. Mi kima simiir boini mi ta yaiya wi kimar swoki kwaeyopkwonaei. ² Mi Juda iikam kima bidi yinokninkinim, Adi Komii krimiir Wanin siya krimiirin wi kipa kipa hid rani, siya krimiirin wi hiriinankinar hidi. Mi ti iikamim, ti hiriinan siyiu iir tiriyyim, Adi Komii siya simiirin, wi siyiu miyyikimiyik iirar nonkwobumbuninkin iuguskii. Mi ta siya hindana saiir bwamkibwamin wi wadiyar namki. ³ Kima iikamim ti hiriinan siyiu iir tiriyyim simiir boinhuriyiuwiyim mi wim kima ti hiriinan siyiu biyie iirar mi tirikim. Kima panina naingwowi, kima wi digar nwowi, iya Adi Komii siya iikamim simiir nonkwobumbuninkinana, simiir dimin biyeyim simiirsi, ha? Nningaki, nningakinga. ⁴ Pi panina tiri, ha? Adi Komii siya kimiirin wi hiriyyar naingwoyimiyyokiyokiii mi siya kimiiramim wi ii haruwa nwo rani mi siya kimiir dimin biyeyim asiima bi niki diriraerar bumbu sasauwikin. Nningaka. Mi hiriinanki nuwi mi kima Adi Komii siir siyiu miyyikin siir dimusi kiyopsibgii. Mi Adi Komii siya ha naingwowi krimiir kwoinin ti kisina haigi mi siya kimiirin wi ti hiriinan siyiu iirsi tir haiginuwi. Mi kima tari ninokninkin tani, aniya? ⁵ Kimiir kwoinim bidi yinkisaiowaeyim mi kimiir kwoinim paninsi kisina haigisi. Mi ti hiriinan siyiuin, wim kima kimiir dimin biyie imiir haingiriyiu haigin ii raraoinami. Mi iripi hiriinan Adi Komii siya kimiir io yaiyim wi hiriyyar mi haiginonkworinukripkai, siya wi haiginirkii rani ti dimin biyeyim kima haingiriyiu

haiginmimirim. Mi ta iya Adi siya kimiir dimin biyeyim wi haningi nitkiigigii mi siya iikam kimiirin wi haningi nonkwobumbu ninkin haiginuwi. ⁶ Adi Komii siya iikamim, simiirin irira nwinwira, wi siyuun sima tirin, wi siir hiriinan yamdiyar swoki hidi. ⁷ Mi iikam nhirim sima minan mriinanaei siyu miyik iiramim, Adi Komii saika sibgu idwowanin ninomor kou hir mi sima wi inig komiigak nwowi mi kwoinbudin omwaiwaiyayokiiyin siya wi nonkwobumbuninkin tani. Adi Komii siya wi kwoinbudin omwaiwaiyayokiiyin inokinok wi ti iikam imiir hauuwi. ⁸ Mi iikam nhirim yim simamar naingwonaei mipi yaimwo aair haimriiyugigi digumii mipi siyu biye iir diriraerar nami mi Adi Komii siir kwoinin ti iikam hiriinanim simiiramim wi haughauga whiyie mi siya simiirin wi haningi nonkwobumbuninkini. ⁹ Mi mhoiya Adi Komii siya wi hik kimpisu komii iikam whiekakim siyu biye tiriyim wi simiir naninkiniuni. Bi wi Juda iikamim siyu biye tirim simiir mi mhoiyin wi iki Juda iikam tani hinda tindanim siyu biye tirim simiir. ¹⁰ Mi Adi Komii siya wi iikam whiekakim siyu miyik tiriyim, wi nidwo miyik mi inig komiigak mi iripa ningwomamair aei wi simiir hauuwi ninomor kou hirin. Bi siya wi Juda iikamim simiir tiri mi mhoiya Juda iikam tani hinda tinda nwowim simiir warar. ¹¹ Adi Komii siya ha bi naingwownikin, iikamim inig komiikakim, sima mi iikamim inig karamaeyim yim sima. Ningaka. Kima ini hiriinan kimar ywowim. Mi siya irira nwinira kimiirin wi diminim kima tirim wi simiir

digar mi sibgu hidaiginuwi.

¹² Iikamim Juda iikam tani mi sima Adi Komii siir siyiu komii iir bi ninokninkinkim mi sima siyiu biyie ha tirkim mi Adi Komii siya simiirin wi hiriinansi nwo rani. Ningaka. Siya simiirin wa nonkwobumbuninkin haiginuwi. Mi Juda iikamim simiirin ningaka. Sima Adi Komii siir siyiu iirin ina ninokninkinim mi sima siyiu biyie ha tiri mi Adi Komii siya simiirin wi ti siyiu iirsi boinwokiyop natkaigi. ¹³ Iikamim Adi Komii siir yai airin hindara wakae kimaigiyim mi Adi Komii siya simiirin wi ha boin tani, sima iikam miyikim. Ningaka. Iikamim siyiu komii iir wakaeyokna apiyim, ti hiriinan iikamim simasimargim Adi Komii siya nikuwanim iikam miyik. ¹⁴ Mi iikamim Juda iikam tani, tinda tinda nwowim, Adi Komii siir siyiu iir ninokninkin karam nwowim, sima diminin simiir kwoinkar naingwokiyin, pi siyiu miyik siirar mi tiri. Adi Komii siir siyiu komii ieya boina saiir hiriinan siyiuin, yio krimiir nisisimauugin. Mi yim sima ina ninokninkinim, piki hiniin dimin iki wadeyin mi piki hiniin dimin iki biyeyin. ¹⁵ Mi siyiu hiriinanin sima tirin yio simiir kwoinauin Adi Komii siir siyiu komiyyin ini hanin siya bidi kwirii idwokaiyin. Mi simiir kwoin ieyar nisisimauuwi, piki hiniin dimin ikin wadeyin mi piki hiniin dimin ikin biyeyin. Mi hiriinanki nuwi, simiirin ini simiir kwoin ieyar nowomwarkaiyuum. ¹⁶ Mi mhoiyya ii komiyya, yaimin dimin imiir hidana Adi Komii siya wi Jisis Kraisi siir boinkii, ti kwoinpai kwoinpaiyim, iikamim hinda tindanim simiir kwoin nau kwirii idwokaiyim, simiir kinawhiyimiyye itkikinam.

Mi siya simiirin wi ti digworaekwo imiirsi boinwokiyop natkaigi. Mi ti digworaekwowim, sima wa nimbiyami mi Adi Komii siir yai win kibiya kara boinmimauwiya saeya ta hiriinan yaigaka.

Yaiya Juda iikamim mi siyu komii ikin simiir boin aeya

¹⁷ Juda iikam sima ha naingwowi, Adi Komii siya mi kima, kima iripar nongwomamair aeikim. Mi kimiir kwoinim ha naingwowi kimiir bopwowa paeki bi namai ikougin mi Adi Komii siya ti siyu komii siir yaiyim kimiir hauugiyim mi kimiirin wi siya whinkinsiis haiginuwi, aniya? Nningaka. Mi kima kimiir inig imiirar hainaniyim, kima pi ha boini, nim krima Adi Komii siir iikamkim. ¹⁸ Kira Adi Komii siir kwoin iirin siir bidi yinokninkinim. Mi kira ina hid ninokninkinin piki hinin dimin ikin biyeyin mi piki hinin dimin ikin miyikin, kira siyu miyik iirar napikin. Dimusi rani, sima kiriirin Adi Komii siir yaiya yinisimar nowomwarkaiyukin. ¹⁹ Kima hinina naingwowi, Adi Komii siir yaiya kima saiirin ninokninkin miyikakim mi kima iikamim habwowhaenan nwowim simiir aknainan nisiimauuwam mini Adi Komii siir yai miyika saiirin, ha? Mi kima siyu miyikin siir nisiimauuwam mini mi sima kimiir nwoki wakaeyoknam. ²⁰ Kima hinina naingwowi kima digar nwowi, iikamim habwhaowaenanim simiir nowomwarkaiyuwim Adi Komii siir dimin miyikim simiir, ha? Mi kima iikamim yinisim sapisapnan Adi Komii siir dimin miyikim simiir nowomwarkaiyuwam mini mi kima simiir sibgu

owomwarkaiyiwamar naingwowi Adi Komii siir dimin imiirin. Dimusi rani, kima hinhina naingwowi Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saiir bidi yinokninkinkinin. Mi sima wi kimiir hiriinana nwoki owim, ha? ²¹ Nningaka. Kima iikam nhirim simiirin ha nowomwarkaiyiwigin, Adi Komii siir dimin imiirin mi kimakima nowomwarkaiyuna dimusi nwowi, ha? Kima ha boinikim, kima hii kipi tauae mi tari hii kimar tauaeikim, aniya? ²² Kima hinhina boinikim kima hii wig iraka kipi nanae mi kima hiriinan siyiu iir bi tirikim iyie? Nningaka. Mi kima pi boriisopi iikam nhirim sima uruwai siyaowaini nikwo aeyim. Mi kima nae nhirim Adi Komii siir omaka hiranka tauae hainakikim. ²³ Kima kimiir inig imiirar hainanei inkamkim mi kima ha boinikim, kima Adi Komii siir siyiu iirin bidiyar yinokninkinin. Mi kimar taouugaikin ti siyiu komii iirin, yo ti hiriinan siyiuin kima Adi Komii siir inig iir haigin ikworinugin. ²⁴ Yokwo Komii saeya hiriinan yai kaimwo aiarar mi boinka, iikamim Juda iikam tani sima Adi siir Komii inigin whisarii bi haigin ikwowaisiigin. Dimusi rani, Juda iikamkinim kima niisiimauugin, simiirin.

²⁵ Kaimwoka, iya kima yinisim sapisapa nwowa mi sima kimiir miois aiarar kitiyopnir haiya yo wadiekim ti hiriinan siyiuin, siyiu komii siyar boinkin. Mi kima ti siyiu komii iir haigin ikworinuwi mi sima kimiir miois imiir bi kitiyopnir haigim, iikamim naingwo tibmii karamaeyim simiir hiriinan. ²⁶ Mi kamim simiir mioisa kitiyopnir hai karamae nwowi mi sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna

api mi Adi Komii siir yai imiir wakaeyoknaei mi siya simiirin wi dimin whirki kimbu karam iikam nokdap haiginuwi mi ti iikamim sima wi kamim miois kitiyopnir haiiyim wi simiir hiriinan nwowi. ²⁷ Kaimwoka, kima Juda iikam kinim, wim kima kimiir mioisim bidi kitiyopnir haiiyim mi iriipi hiriinan, kima ti siyiu komiiyin siir haiiyim mi inokinokin kima ti siyiu iir bi wakaeyoknaeikim. Niingaka. Mi iikamim Juda iikam tani hinda tindanim sima simiir mioisim bi kitiyopnir haigim mi sima Adi Komii siir siyiu iirar wakaeyoknakim. Sima yai wi kimiir boin huriiyiu boini. ²⁸ Mi kimiir yopiiyim sima kimiirin Juda simiir isidin siir hirar naokainaka windi mi sima kimiirin wi Juda iikamkin hiriinansi nikiu rani. Niingaka. ²⁹ Mi iikamim Adi Komii siir siyiuin siir yaimwokiyaaimwowa simiir kwoinaw nwokaiya saiir sibgu apiyin, yim simakisima Juda iikam kinim. Mi ti hiriinan siyiuin kwoin ara sima priinaingwo tibmiiyin yio ina Adi Komii siir naeyiun kimiir miois imiir kitiyopnir haiiyim ini hiriinan ywowin. Mi yipiki ti Adi Komii siir siyiu komiiyin biya Moses siya winkyin siir yai imiir nap karamae nwowim mi iikam nhirim sima ti hiriinan iikamim wi simiir inig imiir hainan tani. Niingaka. Mi yio Adi Komii siya simiiramim wi nhami nhami naingwokwonanae rani. Iriig.

3

Siyiu biyie siya wi siyiu miyik iir nikwowaisii rani.

¹ Kima panin panina naingwowi Juda iikam wadie kimar yowiski mi iki Juda iikam tani

yim miiyik rani, iyie? Mi ti kimiir siyiun miois kitiyopnir haiiyin, siya wi kimiirar whinkinsiis haiginuwi iyie? ² Ini mi owin, yio hiriinan siyiun yio dimin karamaeka, yio kimiir whinkinsiis haiginugin, biigibiiyin Adi Komii krimiir Wanin siya siir siyiun Juda iikam kimiir hauugin kima ninokninkinam mi kima siir napim. ³ Kaimwokikaimwoka, Juda kimiir iikam nhirim ti Adi Komii siir siyiu komiiyin siir yaiya sair siyiu iir nap karam nwowim simiirin wi panina tiri mi Adi Komii siya wi digumii siir yai aiarar haimriiyuwi, aniya? ⁴ Nningaki, nningakinga! Iikam whiekakim ti nu iirar nwoirkakim, sima niksiseae yai boini mi Adi Komii siya wi niksiseae yai wara boin tani, yio wi yaimwokiyaaimwo imiirarar boin iski. Adi siir Yokwo Komiiya saeya Adi Komii siirin hiniina boinka,

inokinokin iikamim yai kiriir
boinhuriyiyuwiyim mipi kirar swoki
atkin okwonaowidi. Mi sima wa
nwoki inokninkinim, kiriir yaiya ini
kaimwokikaimwower ywowa.

⁵ Mi ta iya Adi Komii siya krimiir dimin biyeyim, simiirsi nonkwobumbu ninkini, iikamim sima kigninokninkinam mi sima wa naingwowi, Adi Komii siya dimin whirki bi kimbuwikin. Mi krima wi panin panin boini, ha? Mi inkamin ha boini, kiya, siya krimiirin siyiu miiyik bi tirkin mi krima wi kwoin whiruwa siir kwoin iirarar nwoki, aniya? ⁶ Nningaki, nningakinga, Adi Komii siir siyiun siya dimin whirki kimbuwikiswo mi siya iikam imiirin wi panin panina pi sibgu hidin, ha?

⁷ Mi ta kariir niksisaе yaiya saeya Adi Komii siir yaimwokiyaimwowa saairin idowiya nwowaiginuugi mi inig komiigak siir nwowaiginuwi mi siya kariirin dimin biyiekak inkam dimusi swoki dapi mi kariirin wi yamdi dimusi swoki tirbuwi, ha? ⁸ Mi ini mi owin, krima wi hinina boini, humbaie, krima siyiu biye tiri mi iikamim sima wi Adi Komii siir inig iir nwoki hainanim. Mi tari hiriinan siyuin ini wadie siya ywowim, aniya? Nningaki, nningakinga. Mi iikam nhirim sima kariirin hinina nimbumbuwikim, Pol siir yaiya saeya hiriinanairga. Mhoiya Adi Komii siya wi yamdi simiir diriraerarbumbuwi ti hiriinan kamim mi siya simiirin wi siyiu wadiekwadie iirar tirhaiginuwi. Iriig.

Inkam miyik nwir karamaeka. Nningaka.

⁹ Mi krima wi panin panina naingwowi, ha? Mi tari iki iikamim Juda iikam tani, simiir kwoinim ini Juda iikam krimar ywowiskiyim, ha? Nningaki, nningakinga. Kara kimiirin pi hinina boinki, Juda iikam kima mi Juda iikam tani ikim, ti nu iir nwowim hinda tinda krima hoimgakarın, siyiu biye kinar tiriikim. Krimiir kwoinin siyiu biye tiramin, siyar kiyai. ¹⁰ Tiki yayim, yim yaimwokiyaimwo imargim. Bidi bidiniyarın, kam nhirim sima winkyim Adi Komii siir yayim, Yokwo Komii Samni, sima hinina winboinkikim, mi krimiir nwirniyin, Adi Komii siya wi ha boin tani, dimin whirki bi kimbugin. Nningaki, nningaka. Krima hoimgakarın, siyiu bibiyeyan iikam kinairgim. ¹¹ Krimiirin inkam nwirki ninokninkan tani, pi hinin

dimin ikin, kaimwokikamwo nwowin mi Adi Komii siir mi inokninkinam naingwowin mi siir wakaeyoknam.

¹² Iikam whiekakim sima Adi Komii siirin digumii bidi haimriiyugigim sima ini dimin biyie tiran iikam ywowim. Nwirkinwirki siyiu miyik bi tirkin. Nningaki nningaka.

¹³ Yai bibiyeyim, sima boiniyim, ini ieyin inkam haingikaiiyin, si budwaki whakiyiyin, ini siir hiriinan ywowin. Sima niksiseae yai kasa bi boinkim mi ti yai bibiyie hiriinanim sima boiniyim iikam imiir yim ini mipugni bigi pikiiyim mi urura ha kinamiyiyin, ini hiriinan ywowim.

¹⁴ Inokinokin sima yai bibiyie arar boinanaei iikam imiirin. ¹⁵ Sima bi kimiminikim mipi iki iikam nhirim io simiir nwowi mi simiirin pa mi isomsom aokaokii.

¹⁶ Maeyau mauyauim sima namiyim, sima digworaekwo imiirin pi haniingin nonkwobumbuninkingigi mi mi iikamim sima pi hik prasae hai rani, simiirsiyiyin.

¹⁷ Sima iikam nhirmi bi ninki amasuwikim iripa nongwowaamair aeyam. Nningaka.

¹⁸ Sima Adi Komii siir inig iir hainanam bi naingwowikim; yipiki inkam komiigi komiyyin.

¹⁹ Mi krima ina ninokninkinim, digworaekwo whiekakim siyiu komii siya boinim mi iikamim sima wi siyiu komii siir aowa nwoki owim. Mi inkam nwirkin ha boin karamaeka, kara inkam wadiek. Nningaka. Krima iikam whiekakim maeyaumaeyauwanim Adi Komii siir whwonkam idain dimin biyie bidiyar tirbuwim.

Mi Adi Komii siya křimiirın wı tı siyıu komii ıeya boınwokiyopnatkaigi. ²⁰ Mi ta hiriinan saiirsika křimiir nwiřki nwiřki Adi Komii siir siyıupai siyıupaiyım siimiir bi napkin mi Adi Komii siya křimiirın wa ha dap rani, dimın whiřki bi kimbukın. Niıngaka. Adi Komii siir siyıu komiiyın siya siyar niisiimauugin, křimiirın. Inkamın siyıu biyie tiriyn. Iriig.

Iikamım Krais siir yai aiirım naıngwo tıbmii wı iikam miıyık sima nwowi.

²¹ Mi tariinanın Adi Komii siya křimiirın idowıya biđi ywokiyın, yıpıkın siir whwonkam ıda dimın whiřki kimbu karam nwowın. Mi yio tı dimının siyıu komii saıka bi namasugin. Niıngaka. Yio ini sa ywowın mi yaiyım Moses siya biđiya wınkıyım mi profet kamım sima mi wıńki ikım, sima tı dimın iir wıńboınkikın. ²² Tiki siyıu miıyıkın siya hiııngın, iikamım Jisıs Krais siir yai aiirım naıngwo tıbmiiyım, tı iikamım sima Adi Komii siya dapiyım dimın whiřki bi kımbugın. Mi iikam whiekakım naıngwo tıbmiiyım Adi Komii siya simiirın wı iikam miıyık niııuwi. Adi Komii siya wı hiıına naıngwo rani, wım kima Juda iikamkım mi nım křima Juda iikam tani. Niıngaka. Yio tı hiriinanın dimın karamaeka. ²³ Iikam whiekakım hında tında nwowım sima dimın biyie biđiyar tıřım mi Adi Komii siya wı simiir ırni nwiřni hainan prapras rani mi simiirın wa boın tani kima iikam wadıekım. Niıngaka. ²⁴ Adi Komii siir naıngwoyımıyoka křimiirın hindara priıhaugikın Jisıs Krais siya naowa iikam simiir dimın biyıeyım simiirsi mi křimiirın saeyar nanmaiwarkainakım Setan siir ıınankın. Mi Adi

Komii siya wɛ ta hiriinan krɛma naingwo tɛbmiiya Jisɛs Kraiis siiram, wɛ sairsiya dapikɛuwi dimɛn whɛrki kimbu karamae. Mi tɛ dimɛn hiriinanɛn bi sainikin. Nɛngaka. ²⁵ Adi Komii siyar nikrop iuungikin Kraiis siirin, nu tir nauuni aoniyam, sibsibɛn inkamkin nisom inkɛn imiiyaeyɛn, Adi Komii siiram siir hiriinan. Mi siir nhɛya ha naokiinaani mi krɛmiir dimɛn biyɛ biyɛyɛm wɛ saeyar haiyoprimdiyɛumiigii, iya krɛma siiram naingwo tɛbmii. Adi Komii siya hiriinan minam tirkin krɛmiirin, krɛma wa nwoki inoknɛnkɛnim siya dimɛn whɛrki bi kimbugɛn. Mi bidi bidiniyarɛn iikamɛm dimɛn biyɛ tiriyɛm, Adi Komii siya simiirsi naingwoyɛmiyokɛm mi siya simiirin bi nonkwobumbuninkɛnkɛn. Dimusi rani, Jisɛs siirin wɛ siya nikrop iuungii, simiir dimɛn biyɛ biyɛyɛm simiir haiyoprimdiyɛmiigiyam. ²⁶ Jisɛs Kraiis siirin siyar nikrop iuungikin nu tir nauuni aoniyam mi iikamɛm sima nwoki kɛgnɛnoknɛnkɛnim, siya dimɛn whɛrki bi kimbugɛn. Mi iikamɛm Jisɛs siir yai aiir sibgu wakaeyokna apɛm, siya krɛmiir dimɛn biyɛyɛm hiriinansi haiyoprimdiyɛumiigikɛm. Mi siir whwonkam ida siya krɛmiirin wɛ iikam wadɛ asi nikɛuwi.

²⁷ Mi wɛ panina tiri, krɛma wɛ krɛmiir mi miiyikɛm simiir inig imiirar tɛ hainan, ha? Nɛngaka. Tiki mi miiyik miiyikɛm, krɛma mɛriiyɛm krɛmiir dimɛn biyɛyɛm wɛ sima haiyoprimdiyɛumiigi rani. Nɛngaka. Jisɛs siir yai aiiram naingwo tɛbmiiyɛn siyɛuɛn, siya siyargɛn krɛmiir dimɛn biyɛ imiir haiyoprimdiyɛumiigiyɛn. Mi Adi Komii siya krɛmiirin tɛ hiriinan siirsi nikɛuwikɛn dimɛn whɛrki kimbu karamaeyɛn.

28 Krɪma dɪnoknɪnkɪn, iikamɪm Jɪsɪs Kraɪs siir yai ɪmiiram naɪngwo tɪbmiiyɪm, kwoɪn whɪruwa nwokiyɪm sɪma sɪmaɪrgɪm Adi Komii siya nɪkiuwiyɪm dɪmɪn whɪrki kɪmbu karamae, siya krɪmiirɪn tɪ mɪi mɪiyɪk mɪiyɪkɪm krɪma mɪriiyɪm, siyɪu komii siir siyɪu ɪmiir krɪma napiyɪm, sɪmiirsi bɪ dapikɪn, dɪmɪn whɪrki kɪmbu karamae. Nɪngaka. 29 Kɪma panɪna naɪngwowi mɪ tari Adi Komiiyɪn Juda krɪmiirarar Adi Komiiɪn, aniya? Mɪ tari ɪki Juda iikam tani sɪmiir Adi Komii wara rani, aniya? Nɪngaka. Siya ɪki Juda iikam tani sɪmiir Adi Komii waraɪrgɪn. 30 Dimusi rani, Adi Komii siya ɪki iikam whɪekakɪm hɪnda tɪnda nwowɪm, krɪmiirar Adi Komiiɪn. Kamɪm mɪoɪs kɪtiyopnɪr haiiyɪm mɪ ha naɪngwo tɪbmiiyɪm Jɪsɪs siir yai ɪmiir sɪmiir Adi Komiiɪn mɪ kamɪm mɪoɪs kɪtiyopnɪr hai karam nwowɪm mɪ ha naɪngwo tɪbmiiyɪm Jɪsɪs siir yai aɪir, siya sɪmiir Adi Komii waraɪrgɪn. Mɪ tɪ hɪriinan iikamɪm yɪm sɪma, Adi Komii siya dapiyɪm, dɪmɪn whɪrki kɪmbu karamae. 31 Mɪ krɪma ha naɪngwowi iikamɪm Jɪsɪs siir yai ɪmiir wakaeyokna aɪngwo tɪbmiiyɪm, ya ɪni komii saeya ywowa mɪ kɪma wɪ panɪna naɪngwowi, siyɪu komii siir yayɪm Moses siya wɪnkiyɪm, yɪm dɪmɪn komii rani, aniya? Nɪngaka. Tariinanɪn tɪ digworaekwowɪm, yɪm siyɪu komii siir siyɪumwokɪsiyɪumwoɪn siir nanaaknɪnkii haigɪniugɪn. Iriig.

4

Adi Komii siya dɪmɪn whɪrki kɪmbukaramɪn Ebraham siir dapikɪn.

¹ Ebrahim siya kr̄imiir h̄iriinan inkamaɪrḡin mi siya Juda iikam kr̄imiir brougaek̄in. Mi kr̄ima siir̄in w̄i pan̄ina naingwowi mi siya Adi Komii siir̄ siȳu komiiȳin siir̄ siȳuim pan̄in pan̄ina h̄uimikainak̄in, siir̄ wh̄ink̄insiis haiḡiniuwamin, ha? ² Mi kaimwoki niuwi, Ebrahim siya siȳu komii siir̄ siȳupai siȳupaiȳim simiir̄ sibgu api mi siir̄in w̄i dim̄in wh̄irki kimbu karam̄ ti dim̄in ima nwowi mi siya siir̄ iniḡ iir̄in wa ti hainan. Mi Adi Komii kr̄imiir Wan̄in siir̄ whwonkam̄ idain Ebrahim siya w̄i dim̄in wh̄irki kimbu karamaeȳin w̄i ta h̄iriinan sairsi nwo rani. N̄ingaka. ³ Yokwo Komii saeya Ebrahim siir̄in h̄in̄ina boinka, Ebrahim siya Adi Komii kr̄imiir Wan̄in siir̄ yai aiir̄ wakaeyoknak̄in mi Adi Komii siya siir̄in dim̄in wh̄irki kimbu karamae sairsiyar̄ nik̄uḡin ⁴ Kr̄ima ina ninokn̄ink̄inim, inkam̄in inkam̄ nw̄irni mi mir̄iyȳin mi um̄ir ha haiyȳin ta miya siya mir̄iyya sairsi mi ti h̄iriinan um̄ir̄im siya haiyȳim, siya ti inkam̄in siir̄in hinda bi sib hauugin. N̄ingaka. Ȳio miya siya mir̄iyya sairsi haiigin. ⁵ Mi inkam̄ nw̄irk̄in siȳu komii siir̄ mi aiir̄ mir̄ii karamae nwowi mi Adi siya ha k̄igi, siya ini siir̄ yai airam̄ naingwo tibmii k̄inim mi siya ti iikam̄im dim̄in biȳieki naokingugunankaiȳim imiir̄in w̄i ha dapi dim̄in wh̄irki bi kimbukim. ⁶ Mi biya Devid̄in ȳio ir̄ipi h̄iriinan yaiya sairar̄ mi w̄in boinkik̄in. Adi Komii siya kr̄imiir̄ miȳim simiir̄ bi k̄igik̄in. N̄ingaka. Mi inkam̄in siȳu komii siir̄ yaȳim̄ simiir̄ sibgu ap karamae nwowi mi iya Adi Komii siya siir̄in dim̄in wh̄irk̄in kimbu karamae ha nik̄iuwi mi ȳio siya maɪrḡimaɪrga dwo. ⁷ Yaiya biya Devid̄ki si w̄in boinkiya yokwo Samni, siya

hɪnɪna wɪn boɪnkikɪn,
 iikam whiekakim sɪmiir dimɪn biyɛyɛm Adi Komii
 siya haiyoprɪndiyɛumiigiyɛm mɪ yɪm sɪma
 maɪrgɪmaɪrga dwo. ⁸ Mɪ Adi Komii siya
 iikamɪm siyɛu biyɛ napɪm sɪmiirɪn wara
 kɪnawhiyɛmiyɛ boɪn karamae nwowi mɪ
 sɪmiir boɪnwokiyopnatkaigi karam nwowi,
 yɪm tɪ iikamɪm maɪrgɪmaɪrga dwo.

⁹ Mɪ tari Juda iikam mɪoɪs kɪtiyopnɪr haiiyɪm
 simasɪmar tɪ maɪrgɪmaɪrga, aniya? Iyɛ? Nɪngaka.
 Mɪ tari Juda iikamɪm mɪoɪs kɪtiyopnɪr hai kara-
 mae nwowɪm yɪm sɪma ha timɪ maɪrgɪmaɪrga,
 aniya? Krɪma Adi Komii siir Yokwo Komi-
 iya saiir yaɪyɪm sɪmiir tɪ sɪbgu naɪngwo saeya
 hɪnɪna boɪnikɪm, dimusi rani, Ebrahim siya Adi
 Komii siiram naɪngwo tɪbmɪigɪn mɪ Adi Komii siya
 siirɪn dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae asi nɪkɪugɪn.
¹⁰ Mɪ Ebrahim siya ɪni panɪna ywowɪn Adi
 Komii siirɪn tɪ dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae
 naɪngwowɪn, ha? Mɪ siya tari mɪoɪs bɪdi kɪtiyopnɪr
 haiyɪn. Nɪngaka. Siya mɪoɪs bɪ nɪkɪ kɪtiyopnɪr
 haigɪn mɪ Adi Komii siya siirɪn ha bɪ dapkɪn
 dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae mɪ ta saiir mhoɪiya,
 siya mɪoɪs hanɪngɪn kɪtiyopnɪr hai. ¹¹ Mɪ siya
 mɪoɪs nɪkɪ kɪtiyopnɪr hai karamaeyar nɪkɪ owɪn
 mɪ Ebrahim siya Adi Komii siiramɪn saiirar
 naɪngwo tɪbmɪigɪn. Mɪ Adi Komii siya ta saiirsɪyar
 dapɪkɪugɪn dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamaeyɪn. Mɪ
 siya kamɪm mɪoɪs kɪtiyopnɪr hai karamae nwowɪm
 sɪmiir brougae asi nwokɪn. Mɪ ta sɪmiir naɪngwo
 tɪbmɪi mɪ kwowɪn whɪruwa sɪma nwowa Adi Komii
 siirɪm mɪ ta hɪriinan saiirsika Adi Komii siya siir
 kwowɪnairga asi naɪngwo daphaigɪnɪugɪn sɪmiirɪn

dimin whirki bi kimbugim. Ya ini diminin hindara priihauuwiyin ini siir hiriinan ywowin. ¹² Mi siya iikamim ti tariinan nwowim miois kitiyopnir haiiyim krimiir brougaekin. Mi siya ta miois krīma kitiyopnir haiiya krimiir brougae saiirsi bi nwokin. Nīngaka. Dimusi rani, krīma siir yai aiiram naingwo tībmīigim biya siya mi tira saiir hiriinan. Mi siya miois niki kitiyopnir hai karamaeyar niki owin mi Adi Komii siya siirin, siir naingwo tībmii aiir siya nikūugin dimin whirki kimbu karamaeyin. Iriig.

Adi Komii siya nimbina ya iikam whiekakim naingwo tībmīiyim simiirga

¹³ Bidi bidiniyarin Adi Komii siya nu whiekakim mi iikamim Ebrahim siya mi siir yinie ikim, simiir nīmbingik sima kigrirao irkakim. Siya ta nimbina Ebrahim siirin, siyū komiini siyū siya sibgu apa saiirsi bi nīmbingikin. Nīngaka. Siya siirin siir naingwo tībmii aiirsiyar nīmbingikin. ¹⁴ Mi Adi Komii siya iikamim siyū komiini siyūin siir napiyim simiirara nimbini iikamim hinda tindanim simiir kigrirkakamin mi siya ti iikamim siiram naingwo tībmīiyim simiirin wi panina naingwowi, yim simiirin dimin karamaeka, aniya? Mi ti simiir naingwo tībmīiya mi ta simiir nimbina ya wi dimin komii nwo rani. ¹⁵ Dimusi rani, krīma dīnoknīnkin siyū komii siir siyūin, yio krimiir dimin biyeyim simiir nīsiimauugin Adi Komii siya yipiki ti siyū iir nīnikibiri wi siirsi nonkwobumbunīnkin mi ti siyū komiinyin siya nwo karamkiswo mi wi dimin whirki di nomokouwi, wi hindara pi priidiraerarkaeyamin.

16 Tɪ digworaekwowɪm Adi Komii siya nɪmbinɪm, iikam krɪma haiyam, krɪma sɪmiirɪn wa haii. Dimusi rani, krɪma siiram naingwo tɪbmiiɣɪm. Yɪo siir siyɪu komii iir napni dimɪn tani. Nɪngaka. Adi Komii siya tɪ digworaekwowɪm krɪmiirɪn hindarar prɪi hauugɪn, siya hɪriinan mɪnsi tɪrkɪn, siya siyɪu mɪiyɪk krɪmiir tɪr haigɪnɪugɪn. Mɪ tɪ Ebrahim siir isidɪn, krɪma wɪ tɪ digworaekwowɪm sɪmiir haii. Yɪo krɪma krɪma rani. Nɪngaka. Tɪ digworaekwowɪm biya siya nɪmbinɪm, wɪ iki iikamɪm hɪnda tɪndanɪm, yɪpiki siiram naingwo tɪbmiiyɪm, wɪ sɪmiir warar nɪnkɪn hauwi. Ya aknainan krɪmiir nɪsiimauuga biya brougae Ebrahim siya tira saiir hɪriinan.

17 Yokwo Komii saeya Ebrahim siirɪn hɪnɪna boɪnka. Kara Adi Komiiɣɪn, kara kɪriirɪn wɪ iikam whiekakɪm hɪnda tɪndanɪm wɪ sɪmiir brougae nokmwɪn ohaigɪnɪuwi. Mɪ Ebrahim siya krɪmiir biigi biyan brougae asi nwokɪn. Dimusi rani, krɪma siir yai aiir wakaeyokna apkɪm. Siya tɪ Adi Komii iirɪmɪn mɪnam naingwo tɪbmiiɣɪn, iikamɪm naokaowɪm sɪmiirɪn wɪ siya swoki hɪdnɪnsiin idwowi mɪ sɪma wɪ omwaiyar swoki waiyai. Mɪ digworaekwowɪm, siya boɪnɪm nɪmbini karam nwowɪm, yɪm wa mɪ imbiyami.

18 Ebrahim siya ini warar iki whaowaeyɪn, tɪ digworaekwowɪm Adi Komii siya nɪmbinɪm sɪma wɪ panɪn panɪna nɪmbiyami mɪ siir naingwo tɪbmiiya ha naingwowi, tɪ digworaekwowɪm wa nɪmbimbiiyami. Siya hɪnɪna naingwo tɪbmii, siirɪn wɪ Adi Komii siya nokmwɪn okwo haigɪnɪuwi, iikam whiekakɪm hɪnda tɪndanɪm sɪmiir brougae nwowam. Adi Komii siya Ebrahim

siir boŋki Ebrahim mhoiŋya kŋriir isidin wi kasakasa nwo rani. ¹⁹ Ebrahim siir biwiyim, kamairim iriŋyarnanairgim, (100) mi siya ha naingwowi, siya wai biyie bidi ywowin, siir naoni iŋya ini kingiin nwowa. Mi siir wiga Sera saeya iriipa hiriinan waibiyie bidi mi owa, saeya wi yiniekak nwo rani. Mi siir naingwo tibmiiya, siya naingwo tibmiiya Adi Komii siir yai aiiram mi dimin taemin whiekakim ya kinisu karamaeka. ²⁰ Siya ha bi naingwokin, ti diminin Adi Komii siya nimbiniin siir, siya wi tir tani. Nŋngaka. Siya hinina bi naingwokin. Mi siir kwoinin bi naingwo owouugin Adi Komii siir yai aiirin mi siya Adi siirin hiriŋyar mi okboinprapas mi siya hiriŋyar yaingwo Adi Komii siya siirin yinisim yinkamiyinin wa hauwi. ²¹ Ebrahim siya ha naingwo aingwo tibmiigin, Adi Komii siir kirieya wi digar nwowi mi siya kwoin whiskak bi nwokin. ²² Mi Adi Komii siya Ebrahim siir naingwo tibmiiya hiriinan kigiyin mi siya siirin dimin whirki kimbu karam asi nikugin. ²³ Ta yaiya Yokwo Komii saiir nwowa, Adi Komii siya siirin, dimin whirki kimbu karam Ebrahim siirara biri boinkin. Nŋngaka. ²⁴ Ta yaiya krimiir warar boinka, Adi Komii siya wi krimiir warar nikuiwi, dimin whirki kimbu karamin. Dimusi rani, krŋma siiram naingwo tibmiigin, yipiki Jisis Kraisi siirin siya hidninsiin idwokin ie hirankin krimiir Yaowae Adin ninomor kouwanin. ²⁵ Adi Komii siya Jisis siirin nua tiriirin minam nikropki iugikin nu tir nauuni aoniyam krimiir dimin biyeyim simiir haiyopridiyumiigiyim. Mi Adi Komii siya siirin ie hirankar swoki hidninsiin

idwo mi siya ini omwaiyar swoki waiyan. Mi Adi Komii siya krimiirin dimin whirki kimbu karam asi nikiuwi. Iriig.

5

Adi Komii siya kimiirin dimin whirki kimbu karam dapaiginiugin

¹ Krīma iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiikim mi ta hiriinan saiirsika, ta ii aairin Adi Komii krimiir Wanin siya krimiirin wi dimin whirki kimbu karam saiir nikiuwi mi krīma wi iripar nongwomamair aei. Dimusi rani, ti digworaekwowim krimiir Biyan Inkam Komii Jisis Krai siya tirkim krimiiram. ² Mi iiya krīma Jisis Krai siirim naingwo tibmiyim mi ti siyiuin Adi Komii siya bidi haiwaokiyin krimiir siyiu iir niyok haiginiuwiyin krīma Adi Komii siir naingwobumbu aair haiyam. Mi ta hiriinan saiirsika, krīma wi dimin iiramar nikwokwonanaekaigi Adi Komii saika nongwomamair aeyokiyokikaeyamam. ³ Mi krīma ti dimin imiiraram kipi maigimaiga. Niingaka. Krīma hikpai hikpaiyim krimiir nimbiniyim, simiiram warar timi maigimaiga. Dimusi rani, krīma ina ninokninkinim, krīma hikpai hikpaiyim wa haii mi ti hikpai hikpaiyim krimiir mhi kwoinim wi simar kinsiis haiginiuwi. ⁴ Mi krīma kirie hiriinanar nwoyokiyokiii mi diminpa diminpaigi krimiiram kinanankuwi mi Adi Komii siya krimiirin wi dimin whirki kimbu karam nikiuwi. Mi hiriinanki nuwi krīma wi Adi Komii siya nimbiniim diminpa diminpaiyim wi simiiramar nikwokwonanaekaigi. ⁵ Mi krīma

h̄iriinan naingwo t̄ibmii m̄i kr̄imiir naingwo t̄ibmiiya saeya w̄i k̄igugu iuguski rani. N̄ingaka. Dimusi rani, Adi Komii siya naeȳiu m̄iyȳik̄in kr̄imiir b̄idi hauugiȳin. M̄i Adi Komii siir naingwokwowa w̄i kr̄imiir mh̄ii kwoin̄au nwoki okiȳim. M̄i h̄iriyar nwoyokiyok̄ii m̄i kr̄ima wa n̄inokn̄ink̄inki t̄i Adi Komii siya n̄imbin̄im dim̄in taemin̄im kr̄imiiram wa n̄imbiyam k̄ini.

⁶ M̄i kr̄imarin̄ ini kir̄ie karamaeyar ywow̄im, Adi Komii siir whwonkam id̄ain, dim̄in wh̄irki k̄imbu karamaeȳin. M̄i iya Adi Komii siya n̄imbingiya J̄isis Krai siya naowana, iikam h̄inda t̄indanim̄ dim̄in biȳie biȳeȳim simiirsi, simiir wh̄ink̄insiis haiḡin̄iuwam. ⁷ M̄i tari kr̄imiir nw̄irki siir p̄iu airsi b̄i naingwoȳimiyok̄in inkam m̄iyȳik̄ nw̄irn̄isi naow̄im. Aniya? N̄ingaka. M̄i inkam wad̄eȳin iikam wh̄ink̄insiis haiḡin̄iuwiȳin m̄i inkam nw̄irki siiram naingwokwonanaei, ini m̄i ow̄in, t̄i h̄iriinan inkam̄in siyar m̄i ow̄im siir h̄ik airsiȳin. ⁸ M̄i kr̄ima iikam m̄iyȳik̄ rani. M̄i iya kr̄ima dim̄in biȳeyakar niki ow̄im m̄i J̄isis Krai siya ini kr̄imiirsiyar m̄i aow̄in. T̄i h̄iriinan siȳuin̄ Adi Komii siya kr̄imiir n̄isiimauugin̄, siya kr̄imiiram̄in nhami nhami naingwokwonanae rani. ⁹ Krai siyar nao īskik̄in kr̄imiirsiȳin m̄i siir nh̄eya ha naokiin̄aiiinya m̄i kr̄imiir̄in ini saeya ȳinaki īskiȳin. M̄i ta h̄iriinan saiirsiyar n̄ikiugin̄, Adi Komii siya kr̄imiir̄in dim̄in wh̄irki k̄imbu karamaeȳin. M̄i k̄ima pan̄ina naingwowi, siya tari kir̄ie karamaek̄in, kr̄imiir̄in w̄i siya wh̄ink̄insiis haiḡin̄iu rani, dim̄in biȳie biȳeȳim kr̄ima tir̄im, simiirsi nanmaiwarkainaei, mh̄oiya Adi Komii

siya iikam biyieyim simiir nonkwobumbuninkini, ha? ¹⁰ Biya krɪma iikam miyik miyiknan bi nwokiyamkim, krɪma Adi Komii siir sau omom nwokim. Mi siir yinisimin Krai siyar naowin mi krɪmiirin iripa siyar yinkiamasu haiginiu Adi Komii saikan. Mi tariinanin, krɪma tisi Adi Komii saikar nongwomamaɪr aeyim mi krɪma bɪdi yinokninkinkiyim mhoiɪya krɪmiirin wi Adi Komii siya nikunami ninomor koua hiriir. Dimusi rani, Krai siya ie hiranki minam ninsiin idwokin krɪmiir whinkinsiisam. ¹¹ Ta sasa rani. Nɪngaka. Dimin whirin krɪma saika nongwomamaɪr aeiya yio siya, krɪmiir Adi Komii wadɛkiwadɛyɪn. Dimusi rani, ti dimin miyik miyikim krɪmiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Krai siya tirkim krɪmiirin Adi Komii saika ninkiamasu haiginiugin. Iriig.

Ta yaiya Adam Krai sowiir boinka.

¹² Krɪma dinokninkin bɪdi bɪdiniyarin, biigi biyan inkamin ti nu iir nwowin Adam siyar tirkin, dimin biyeyin mi siya ina yaonamin. Mi siyar tirkiya dimin biyeya ina yisinkinkinkiya ki auni hanin iki iikamim hinda tinda nwowim simiir. Mi nim krɪma iriipi hiriinan warar mi aowi. Dimusi rani, nim krɪma siir kigna tirkim ti hiriinan siyuum. ¹³ Siyu komii siir siyuin bi niki imbiyamkin ti nu iirin mi dimin biyeya ya ha nwoka. Mi Adi Komii siya dimin biye sima tirim simiirsi paninsi boinwokiyopnatkaigisi. Dimusi rani, siya ti siyu komiini siyuum Moses siir bi niki hauugin, siya winam. Mi sima siyuin Adi Komii siir wakaeyoknaeyin, siir

panɛnsi yɛnoknɛnkɛnsi. ¹⁴ Iikam nɛrɛm siyɛu komii saika bi nantamyɛryɛrkɛm Adam siya nantamyɛryɛra sair hɛriinan mi ti naoni siyɛuɛn ini sima warar mi inkɛn iniyopkwona. Adam siirɛn aknɛnan min isiimauugin Jisis siir, yɛpɛkɛn mhoɛya nɛtanɛn. Mi naoni siyɛuɛn Adam siir hirankar nwobwakainaniyɛn ini Moses siir tirar yadɛgniyɛn. Mi ti naoni siyɛuɛn Adi Komii siyar boɛnkɛyɛn ini iikam whɛkakɛm sima warar mi inkɛn iniyopkwonan. ¹⁵ Mi dimɛn biyɛyɛm Adam siya tirɛm mi dimɛn miyɛk miyɛkɛm Adi Komii siya prihauuwɛm sima irɛpa rani. Nɛngaka. Krɛma biɛiyar yɛnoknɛnkɛnim iikam whɛkakɛm wa naokaowi yɛm dimɛn biyɛyɛm Adam siya tirɛyɛm simiirsɛyar naokaowi. Mi krɛma ina nɛnoknɛnkɛnim, Adi Komii siya krɛmiiram nhami nhami naɛngwokwonanaei rani mi ta siir naɛngwoyɛmiyoka krɛmiirɛn hindara prihauugikɛn. Dimusi rani, ti dimɛnɛn ti inkam nwɛruwan Jisis Krai siyar tirɛn. Mi ta naɛngwoyɛmiyoka, ya whwomoni rani, ya ini ti dimɛn biyɛyɛm Adam siya tirɛm simiir haibura. Mi ta naɛngwoyɛmiyoka ya iikamɛm siiram naɛngwo tibmiyɛm simiir dimɛn biyɛyɛm simiir haiyoprɛndiyɛumiigika. ¹⁶ Mi ti dimɛn biyɛyɛn, ti inkam nwɛruwan Adam siyar tirɛ iskiyɛn Adi Komii siya ha boɛnkikɛn iikam whɛkakɛm wɛ sima warar nɛnkɛn iniyopkwonaei, ti naoni nonkwobumbunɛnkɛna. Mi ti inkam nwɛruwan Jisis Krai Adi Komii siir naɛngwobumbuwa saeyar nɛmbingikɛn, iikamɛm simiir dimɛn biyɛyɛm simiir haiyoprɛndiyɛumiigiyam. Mi dimɛnim Adi Komii siya tirɛm, yɛm Adam siirɛn

simaka bi namasugin, yim ini simakisimar ywowim. ¹⁷ Mi ti inkam nwiruwan Adam, siyu biye sasar tirki iskiyin mi ta dimin biyeya iikam imiirin ini ini haniin saeyar kwirii idwokaigiya mi ti siyairgin iikam ima naokaowiyin siyuin. Mi ti inkam nwiruwan Jisis Krai siir miya Adi Komii siya iikam imiirin ta naingwoyimiyoaka hindara prihauugiyam tiri. Mi siya simiirin wi dimin whirki kimbu kamae nikiuwi mi sima ninomor kou hirin, wi wadiyar nwoki ongwomamair aekiyamim inokinokin. Mi digworaekwo whiekakim simiirin wi simar kigirkaki. Mi hiriinanki niuwi mi tari Jisis Krai siir miya ini Adam siir siyuin siir haiburin.

¹⁸ Mi bidi bidiniyarin, ti inkam nwiruwan Adam, siyu biye siyar tirki iskiyin mi Adi Komii siya ha boinkikin, iikam whiekakim wi sima warar ninkin iniyopkwonaei, ta naoni nonkwobumbuninkina. Mi ini hiriinankinar ywowin mi miyika ti inkam nwiruwan Jisis Krai siya miriia. Mi iikam whiekakim, yipiki Jisis Krai siiram naingwo tibmiyim Adi Komii siya simiirin wi dimin whirki kimbu kamae nikiuwi. Mi sima wi wadiyar sibgu ongwomamair aekiyami, inokinokin. ¹⁹ Mi bidi bidiniyarin ti inkam nwiruwan Adam Adi Komii siir yai aka siya nantamyiryirkin. Mi siyu biye ha tirkin mi ti siyuin dimin biye tiriyin ini iikam whiekakim sima warar yinkin hugiyiskainan mi yim sima ini ti iriipi hiriinan siyu biye siirar mi tiriyokiyokiyamim. Mi ti inkam nwiruwan Jisis siyar sibgu wakaeyokna apiskiia siir yai aiir mi Adi Komii siya iikamim, yipikin Jisis Krai siiram naingwo tibmiyim

simiirin dimin whirki kimbu karamae asi nikiugim.

²⁰ Adi Komii siyar hauugin siir siyuun iikam imiirin, simiir dimin biyeyim simiir nusiimauwam, sima kasakasa rani. Mhoiyya Adi Komii siya simiirin dimin miyik miyik imiirar yisiimauu mi ti dimin miyik miyikim ini ti dimin biyeyim sima tirim simiir haiburin.

²¹ Mi ti dimin biyeyim sima tirim, iikam imiirin ini ini hanin simiir warar yinkin kwirii idwokaiyin. Mi siyu whirin, Adi Komii siya nusiimauwun yo haningin, siir naingwoyimiyyoka iikamim simiirsi mi siya mi tirkiya krimiirin dimin whirki kimbu karamae, ta miyya Jisis Krai siya tira mi krima wi omwaiyar waiyayokiyokiii. Iriig

6

Krīma Krai saika bidi yaonamim

¹ Mi kima panina naingwowi, ha? Krīma siyu bibiyie whiekakar ti diriraerarnanaei mi Adi Komii siya wi krimiisi nwoki naingwoyimyoknanaeyim. Mi krimiir dimin biyeyim wa nwoki haiyoprindiyumiigiyim, aniya? Niingaka. ² Krīma ini inkam wirnan ywowim. Mi krīma siyu biyeyim simiir bidi haiburgigim mi krīma wi ti siyuun siir swoki apmimin tani. Niingakiniingaka. ³ Mi tari kima bidiyar yinokninkinim, biyya krīma Krai saikar nitinakiugim mi sima krimiirin op bidiyar baptais haiginiuwim ya tariigina ini Krai saika naonamni hanin ywowa. ⁴ Sima krimiir bidi baptais haiginiuim mi ta sima baptais haiginiua ya ini kraisi saika naoni hanin ywowa. Mi Adi Komii

siir k̄rieya J̄is̄is Krāis siir̄in īe h̄irankar swoki h̄idn̄insiin idwok̄in m̄i siya ini omwaiyar swoki waiyan. M̄i t̄i h̄iriinan siȳiun n̄im kr̄ima ir̄ipi h̄iriinan īe h̄irankar m̄i insīin idwok̄im. M̄i ini omwaiyar m̄i waiyam m̄i kr̄ima w̄i siȳu m̄iyȳik m̄iyȳikim s̄imiirarar napi.

⁵ Ȳio ini t̄i siir k̄rienan ywow̄in. B̄iyya kr̄ima Krāis sākar n̄iki amasukikin̄im m̄i sāka n̄iki ink̄in aonam. M̄i m̄hoiyya kr̄ima sākar namasukikin̄i m̄i kr̄ima w̄i omwaiyar swoki waiyayokiyok̄ii siir h̄iriinan. ⁶ Kr̄ima b̄idi ȳinokn̄ink̄in̄im, kr̄imiir b̄iyyan kwōin biȳeȳin ȳio b̄idi yaonam̄in paeȳin h̄iiniyya n̄ir̄ion̄ink̄in̄in siir, J̄is̄is Krāis sāka. Siya dimusi b̄i naonam̄in, siya m̄ansi naok̄in, t̄i kwōin biȳeȳin kr̄imiir n̄ipiyaok̄iyȳin dim̄in biȳe t̄iram, siir̄in w̄i Adi Kom̄ii siyar nwoki onkwobumbun̄ink̄in̄im. M̄i h̄iriinank̄i nīuwi, t̄i kwōin biȳeȳin kr̄imiir̄in w̄i siya kiyopiyaok̄īnam tani siȳu biȳe t̄iram̄in. N̄īngaka. ⁷ M̄i inkam̄in naonamiȳin siir h̄iriinan nwowiȳin inkam̄ki m̄i t̄i siir̄in saeya b̄i swoki bōinwokiyopkaigiik̄in swoki kiyopiyaok̄i rani. N̄īngaka. ⁸ Īhi, kaimwoka, kr̄ima Krāis sāka b̄idi yaonam̄im m̄i kr̄ima h̄iriyyar nāngwowi, ⁹ Kr̄ima b̄idiyar ȳinokn̄ink̄in̄im, iyya J̄is̄is Krāis siya naonama m̄i siir̄in Adi Kom̄ii siyar swoki h̄idn̄insiin idwokiya īe h̄irank̄i siir̄in w̄i saeya swoki nonkwobumbun̄ink̄in̄in tani. N̄īngaki, n̄īngak̄īnga ¹⁰ J̄is̄is Krāis siya kw̄irk̄ikw̄iruwa minam naok̄in dim̄in biȳeȳim iikam̄ ima t̄irim s̄imiirsi. M̄i tariinan̄in siya ina nwow̄in m̄i Adi Kom̄ii siir dim̄in taem̄in̄im ta m̄i kw̄iruwa siya saiirar m̄ir̄ii digi iskiȳin, ini siyar yanaakn̄ink̄ii

haiginiuin. ¹¹ Mi wim ti hiriinan kwoin iirar timi aingwo, wim kima ini naoni piunan ywowim kimiir biyan kwoin biyeyin yo bidi yaonamin mi siya wi kimiir swoki kiyopiyaokii rani. Nningaka. Kima Krai Jisis saika bidi yamasukikinim mi krma omwai di waiyayokiyokii, krma Adi Komii siirsiyar waiyaiyokiyokii.

¹² Mi hiriinanki niuwi, kima ti dimin biyeyim simiirin kantimtinu. Mi kima ti dimin biyeyim kimiir kwoin ieya tiram naingwowiyim simiirin haimiisima kipi swoki kiwaki. ¹³ Mi kima kimiir iga in minim dimin biye tiram kipi kiwaki. Nningaka. Mi kima kimiir piu irkaka, Adi Komii siirarar hauugi iski, siya siyar nwoki kigrairao irkakim mi krmiirin siyu miyik tiramin wi siyar nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi wim kima ini naoni piunan ywowim, kimiir Adi Komii siyar hidninsiin idwokin ie hirankin. Mi kima, kimiir piu irkaka siirarar hauugi iski. ¹⁴ Kimiirin nu tiran dimin biyeyim sama kipi swoki ipiyaokii. Nningaka. Dimusi rani, kima siyu komii siir siyuiin siir aowa nwo rani. Nningaka. Kima wi Adi Komii krmiir Wanin siir naingwoyimiyoaka saiir aowar nwoyokiyokikaeyami inokininokin mi dimin biyeyim wi krmiir niyopakaiyu rani. Nningaka. Iriig.

Krma siyu miyik imiir sibgu ap

¹⁵ Mi krma pi dimu tiri, ha? Mi krma siyu komii siir haiburgi mi krma Adi Komii siir naingwoyimiyoaka saiir aowa nwowi mi krma dimin biyeyim wi hiriirar pi tiryokiyokikaeyamin, aniya? Nningaki, nningaka!

16 Kira ti dimin iir bidi yinokninkin kinin. Mi iya kima inkam nwirniyam kiwakiyim mi siya miriyam mi kimiir kouwin pi kou siyar mi owi mi kima siirar timi wakaeyokna mirii mi kima dimin biye imiiram kiwaki mi kimiir kouwin wi simar mi owi mi wim kima wi simiiramar mi mirii. Mi kima Adi Komii saika aru aru ha nwokii mi kima ha natisir whaowae kaiyuwi mi kima wi hindara kigugu iuguski. Mi Adi Komii siya ini kimiir kou nwowin mi kima wi siiram mirii mi siir whwonkam idain kima wi dimin whirki kimbu rani. Mi kima wi omwaiyar waiyayokiyokikaeyami. 17 Biya kimiir kouwin dimin biye imar nwokin. Mi tariinanin kima Adi Komii siirin boin wadie prasae kipi nwoki. Dimusi rani, ti dimin hiriinanin siyar diguguskikim mi tariinanin kima yayim sima boinmimauuwim Jisis Kraisiir simiir wakaeyokna, simiir bidi wakaenonkworinuwim. 18 Mi iya kima dimin biye sair inar niki owa mi Adi Komii siya kimiirin sairar nanmaiwarkainakin. Mi tariinanin kima ini siyu miyikin Adi Komii siirin dimin whirki kimbu karam nwowin, ini siir nwowim. 19 Kara kimiiramini iki yai boskwonauwanin simiir boinam bi nitkin. Dimusi rani, kima Adi Komii siir digworaekwowim simiir bi ninomokninkin digim. Mi biya kima niki kiwakiya mi kimiir iga ini hinda tinda iki okwokiyim. Ti siyu biye hininim sim tiram, hii nanae mi hii tauae mi iki siyu bibiye nhir ikim. Mi ti hiriinan siyuin, kima mi kiwaki mi kimiir iga inin wi dimin miyik miyikim simiirar tiri.

20 Mi biya kimiirin dimin biye imar niyopakaiyuwa mi wim kima rirmiia bi

nwokim siyü miyikin siir aowa. Nningaka. ²¹ Mi biya ti digworaekwo biye biyeyim kima niki tirkaiyuwim mi tariinanin kima ini nididgak swoki amwoiim. Mi ti digworaekwo hininim sima kimiir bidi whinkinsiis haiginuwim, aniya? Nningaka. Yim ti hiriinan siyü bibiyeyim yim sima, kima kigugu iuguskiyanim. ²² Mi iya dimin biyeyim sima kimiir kou nwowa mi tariinanin kimiirin Adi Komii siyar nanmaiwarkainakim. Mi ini mi owin, kima siir aowa mi owim. Mi hiriinan ha mi owi, kima wi saikar nongwomamair aekiyami inokininokin. ²³ Mi kima dimin biyeyim simiiram kiwakii, siyü biye kima tiram mi mhoiia kima wi dimu dimin haii, ha? Tiriiginim, yim kimiir swoki onkwobumbunin kin iuguskii, Adi Komii siya ti inigak nwoyokiyokiiya saiirin hindara priihauugikin iikamim yipiki krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis Kraiis siiram naingwo tibmiiyim mi saika nitinakiuwim. Iriig.

7

Mhi wini siyugin

¹ Ti akamim, kima siyupai siyupaiyim bidiyar yinokninkin digim. Mi ti yayim kara mi boinmimauuwim kima simiirin bidi mi inokninkinim. Mi iikam kimiir kouwin ini siyü komii siyar yowiskiyin mi siya kimiirin wi nokpaokii rani. Nningaka. Wi kimar naobudgi. ² Kara boiniyo yai kwira pi kimiir boini siyü komiiyin yio hinina boinkin, iya wig saiir kamim omwaiyar niki waiyaeyin mi saeya siyakar dwo. Mi iya siya naonami mi ti siyü komii siir siyüin saiirin wi siya nikidu rani. Nningaka. ³ Mi saiir

kamɪn ha niki owi mi saeya inkam nwiɾni piu ha nini owouwi mi siyɪu komii siya ha boɪnkɪn, ta wig hiriinana ya kam nwiɾuwani wig rani. Niɳgaka. Mi iya saiir kam ieya naonami mi saeya kam nwiɾni piu ha nini owouwi yio ti hiriinan siyɪuin yio yai karamaeka. ⁴ Ti kariir akamɪm wɪm kɪma ini siyɪu hiriinanɪn kara nikri boɪnɪn ini siir hiriinan ywowɪn. Wɪm kɪma Krai saika namasukikinɪm mi ini paeyɪn hiiniya niriɪnɪnkɪnɪn siya naonamin ini saika yɪnkɪn aonamnan ywowɪm. Mi wɪm kɪma ini naoni piunan ywowɪm mi ti siyɪu komii siir siyɪuin wi kɪmiir haigɪnikou rani. Mi wɪm kɪma ini Adi Komii siir yowɪm yipɪkɪn Jisi Krai siir hidɪnsiin idwowɪn ie hirankɪn. Mi wi hiriinan saiirsiyar mɪrii siir mi mɪiyɪk mɪiyɪkɪm. ⁵ Biya kɪma, kɪmiir kwoɪn imiirar napkɪm mi ti siyɪu komiiyɪn dimɪn taemɪnɪm sɪm nikiduwɪn mi kɪmiir kwoɪn iirɪn siyar swoki kiyainamkɪn, siyɪu bibiyɪe tiramɪn. Mi mhoiia ti siyɪu biyɪeyɪn kɪma tirɪn, kɪmiirɪn wi siyar swoki onkwobumbunɪnkɪn haigɪniɪwi mi kɪma wa kigugu iuguskii. ⁶ Mi iya kɪmiir kouwɪn ti siyɪu komii ieya nwowa mi kɪmiirɪn Adi Komii siyar ini anmaiwarkainaki. Mi kɪma hiriinana nwokiswo mi kɪma wi naoni piunan pi ywowɪn ti siyɪu komii siirsiyɪn. Mi ta Adi Komii siiram kɪma mɪriiya, ya kɪma mɪriiya biyan siyɪu komii siir yai aeya boɪnkiya ya saiir hiriinan tani. Niɳgaka. Kɪma Adi Komii siiramɪn siyɪu wɪnɪn siir mɪrii siir naeyɪu ieya boɪnkiyɪn. Iriig.

Dimɪn biyɪe saeya nonkwobumbunɪnkɪn haigɪniugɪn

⁷ Mi kríma pí paníin paníina boíni, ha? Mi kríma wí híníina boíni, siyú komiiyín, yío ini biyieki biyie ywowín, iyie? Níngaka. Mi siyú komii siya krímiir níisiimauu karamkíswó dimínim siyú bibiyie tíriyím símiirín mí kríma wí paníina pí yínoknínkinín, píki hínín dimín íkin siyú biyie tíriyím mí píki hínín siyú íkin, siyú míiyík tíriyín, ha? Mi siyú komii siya krímiirín híníina boínkíkíswó, kíma ínkam nwírni dimínam kípi kígmair mí kríma wí paníina pí yínoknínkinín. Tí dimínín, siya dimín biyieki níuwi, ha? Krímiirín siyú komii siyar níisiimauugín. ⁸ Mí íiya siyú Komii siya tí híriinan dígworaekwowím símiir níkiduwiyím, yím tíriiginím yí krímiir níisiimauugím píki hínín dimín íkin siyú biyie tíriyín mí tí siyú biyie híriinanín. Kariir kwóinín, pí hindara níkwokwówi, dimínpai dimínpaiyím símiiram kígmairím. Mí siyú komii siya nwo karamkíswó mí kara wí ha dí nínoknínkíni, tíriiginín yío dimín biyiekin. Níngaka. ⁹ Bíiya karar nwowa kara tí siyú komiiyín síir háimiisíma bí swókí ínoknínkín míimínkín. Níngaka. Mí kara siyú komii síir siyú íiir paníinsi yínoknínkínsi mí mhóíiya siyú komiiyín ha nímbiníyín mí karar wakaeyín mí tí nuan dimín biyie biyieyím, kariir kwóinín ini símiiramar íkwokwonamín mí ini tí dimín biyieyím ini símiiramar kígmairnamím. Mí kara ina nínoknínkinín kara siyú biyie bídi tírín mí kara wí kápí naowí. ¹⁰ Kíma bídi yínoknínkíním tí siyú komiiyín Adí Komii siya hauugiyín, yío tíriiginín siya mínám náíngwókin wadíe kríma nwowám. Mí krímiir whínkínsiis háiginíuwím

yio tiriiginin, yio kariir nãsiimauugin, kara inkam paii rani, kara dimin biyie tirikin mi kara wi kapi naowi. ¹¹ Kariirin ti siyiu komii ieya nikpitmaigin siyiu biyie tiramin mi ta dimin biyieya kariirin wi saeyar boinmaugiyu aowi.

¹² Krima ina ninokninkinim ti siyiu komii siir yayim, yim dimin whirki bi kimbangim ini wadieki wadiekinar ywowim. Yim Adi Komii siyar hauugikim. ¹³ Mi hiriinankiswo ti siyiu miyikin kariirin wi siya boinmaugiyu aowi, aniya? Ningaka. Dimin biyie saeya tirikin mi kara siyiu biyie sair siyumwokisiyumwoim wi siir nwoki sibgu inokninkinim. Iriig.

Krimiirin dimin biyie saeya nonkwoninwomwurninkinkin.

¹⁴ Krima bidi yinokninkinim siyiu komii iirin Adi Komii siir naeyiu ieya hauugin Moses siirin, siya winkyiam. Mi hiriinanki nuwi mi ti siyiu komiiyin wi dimin whirki kambu rani. Adi Komii siir hiriinan mi an tari ini inkamin hindara sipimiyokaeyamiyin ini siir hiriinan ywowin. Mi kariir kouwin ini dimin biyie saeya ywowin mi kara wi ti siyiu imiir nap rani. Ningaka. ¹⁵ Kara bi ninokninkinkin ti siyiu hiriinanin kara tirin. Mi ti dimin miyikim kara tiram naingwowim mi kara pi tir tani. Ningaka. Kaimwoka, ti siyiu biyeyim kara tiram naingwo karamae nwowiyim, kara simiirin pa tiri. ¹⁶ Mi iya siyiuin kara tiram naingwo karamae nwowiyin, kara siir tiriyim, yio tiriiginin siyiu komii siya kariirin siyiu wadiekwadie iirar nãsiimauugin ¹⁷ Mi tariinanin kara ini haini yinokninkinkiyin ti hiriinan siyiuin

karar bi tirkɛn. Nɛngaka. Yɔ dimɛn biyɛya kariir kwoɛnau nwokaiya saeya nɛpiyaokɛgɛn ti siyɛu iir tiram. ¹⁸ Kara bɛdi yɛnoknɛnkɛkiyɛn, ti kariir kwoɛnɛn, kariirɛn wɛ siya nɛkpɛtmai rani, siyɛu mɛiyɛk tiramɛn. Nɛngaka. Kariir kwoɛnɛn siyɛu mɛiyɛk tiramɛn ina naɛngwowɛn mɛ kara hɛriinan tirɛm wɛ dig nwo rani. ¹⁹ Kaimwoka, siyɛu mɛiyɛkɛn kara tiram naɛngwowɛyɛn, kara siir tirɛm pɛ dig nwo rani. Mɛ siyɛu biyɛyɛn kara tiram naɛngwo karamaɛ nwowɛyɛn mɛ kara siirɛn pa tiri. ²⁰ Ti siyɛu biyɛyɛn kara tiram naɛngwo karam nwowɛyɛn mɛ kara siirɛn pa tiri. Yɔ tiriigɛnɛn karar bi tirkɛn. Nɛngaka. Dimɛn biyɛya kariir kwoɛnau nwokaiya, kariirɛn saeya hopmɛmɛn tirkɛn. ²¹ Kara bɛdi kɛgɛn, ti hɛriinan siyɛuɛn ini kariir tir nwowɛn. Kara siyɛu mɛiyɛk tiramɛn ina naɛngwowɛn mɛ ti dimɛn biyɛya kariir kwoɛnau nwokaiya saeya kariirɛn kinɛrkɛn tani. Nɛngaka. ²² Kaimwoka, kariir kwoɛnɛn Adi Komii siir siyɛu mɛiyɛk iirramɛn, ini maɛrgɛmaɛrga nwowɛn. ²³ Kara bɛdi yɛnoknɛnkɛnɛn, ti kariir kwoɛnau nwokaiyɛn siyɛuɛn yɔ ini sa ywowɛn yɔ Adi Komii siir siyɛu mɛiyɛkɛn io saika nwowikɛn. Mɛ Kariirɛn pɛ sowar nɛnki ankɛi. Mɛ ti siyɛu biyɛyɛn kariir kou nwowɛn kariirɛn pɛ siyar kiyɛpsɛbgi haigɛnɛuwi. ²⁴ Kara inkam paii rani mɛ kariir kwoɛnɛn whwokwoka bi nwowikɛn mɛ kara maɛrgɛmaɛrga bi nwowikɛn kariir piua ini paenan yɛwhɛrida. Mɛ kariirɛn wɛ nhɛnga kɛnsiis haigɛnɛuwi ti kwoɛnɛn kariir nɛkpɛtmaiyyɛn, siyɛu biyɛ tiram siirsɛyɛn, ha? ²⁵ Kara Adi Komii krɛmiir Wanɛn siir boɛn maɛrgɛmaɛrgaɛi Jisis Kraiis siirɛn krɛmiir Biyan Inkam Komiiyyɛn siya nɛkropkikɛn,

kariir nanmaiwarkainaim, siya kariirin minam nanmaiwarkainakin, ti kwoin biyieyin kariir kwoinou nwokaiyin siir huikmaigiyim. Mi kariir kwoin komiiyin Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apim tiri. Mi ii nhirim ti dimin biyieyim kariir kwoinou nwokaiyim, kariirin pi siyar mi ikpitmai ti nuan digworaekwowim simiir tiram. Iriig.

8

Krais siya haiyoprimdiyumuigikim krimiir dimin biyieyim. Mi krimiirin Adi Komii siir naeyiutin siyar swoki hauu.

¹ Mi ta saiirsika iikamim yipiki Jisis Krais saika namasukikinim, yim wi yaigak wara nwo rani mi wi nonkwobumbuninkin tani, dimin biyieyim krima tirim simiirsiyin. Nningaka. ² Dimusi rani, kara tariinanin Krais Jisis siirgin, kariirin dimin biyieyim mi naoni siyu ikin, siir hiranki siya nanmaiwarkainakin. Mi tariinanin kara ti siyu hiriinanim simiir swoki o rani. Nningaka. Kariirin Adi Komii siir naeyiutin siya bidi hauuwun siyu miyyikin mi kwoin budin omwai waiya yokiyokiiyin siirin. ³ Mi ti krimiir kwoin biye hiriinanin, Adi Komii siir siyu komiiyin krimiirin wi iikam miyyik siya nokwo haiginu rani. Nningaka. Mi Adi Komii siya siir yinisim iir asi nikropkikin nua tiriirin. Mi siya ini krimiir hiriinanar yauuni oniyin, krimiir dimin biye biyieyim simiir haiyoprimdiyumuigiyam Adi Komii sasar nonkwobumbuninkinakin ta siya naonama mi ini ta saeyar yokworipukimaigiya

dimin biyie saiir kirie aiirin. ⁴ Mi siya hiriinan mansi tirkin, yipiki iikamkim krimiir kwoin biyie iir nap karam nwowim mi krima wi Adi Komii siir naeyuin siir kwoin iirarar nwoki apim. Mi krima hiriinan tiri mi krima wi kirie kakar nwowi siyu komii siir yai imisiyin. ⁵ Mi iikamim kwoin biyie siir kwoin iir napiyokiyokiiyim mi simiirin ini ti kwoin biyie ieyar kigirkakin. Mi iikamim Adi Komii siir naeyuin siir yai aiir wakaeyokna apiyokiyokiiyim yim simiirin wi Adi Komii siir naeyu ieyar kigirkak iskiyin. ⁶ Mi iikamim bidinan siyu biyie iiram naingwokwowyim siir napam mi yim ti iikam hiriinanim, yim wa naonami. Mi iikamim simiir kwoinim Adi Komii siir naeyuin, siir siyu iiram naingwokwo nanaeyin mi yo wi omwaiyar waiyayokiyokii. Mi siya wi iripar nongwomamair aekiyami Adi Komii saikan. ⁷ Mi iikamim bidinan siyu biyeyin siya kigirkakiyim yim ti hiriinan iikamim sima io Adi Komii saika nwoyokiyokiiyim. Yim sima Adi Komii siir siyu iir napim pi boriisopi. Mi sima kiriekaki waeyo siir siyu iir paninsi yapsi. ⁸ Mi ti hiriinan iikamim simiir biyan kwoin biyie iirar napiyim mi Adi Komii siya wi simiiram maigimaigara rani. Nngaka.

⁹ Mi iikam kima tariinanin biyan kwoin biyeyin siir nwo rani. Nngaka. Tariinanin kima ini Adi Komii siir naeyuin kimiir kwoinaw nwokaiyin, ini siir kwoin iir napim. Yo tiriiginin simiir kwoinin ini hanin siya bidi kwirii idwokaiyin. Mi yipikin Jisis Kraiis siir naeyugin nwo karam nwowin, siir kwoinawin yo ti hiriinan inkamin yo siir tani. ¹⁰ Mi Jisis Kraiis siya kimika nwowi

mi kima saika namasukikini mi kimiir pua saeya wa naoki wɪndi. Adam siir dimɪn biyeyim simiirsi mi kimiir kwoin budin yio wi omwaiyar waiyayokiyokii, iya Adi Komii siya kimiir dapikuwi, siir whwonkam idain dimɪn whirki kimbu karamaeyin. ¹¹ Biya Jisis Kraisi siya naonama siirin Adi Komii siir naeyuin siyar swoki hidninsiin idwoki ie hirankin. Mi siir naeyuin kimiir kwoinbudnau kwirii idwokaii mi kimiir pua ha naonami mi kimiir kwoinbud iirin wi siir naeyu ieyar nwowaiginuwi omwai waiyayokiyokiyamin.

¹² Ti nomiiyauwim krɪma dimɪnim Adi Komii siir naeyu ieya boinmimauuwim siyu miyikim simiir sibgu wakaeyokna ap. Krɪma iki siyu biyeyim krɪmiir kwoin nau nwokaiyim simiir kipi nap. Yim tiriiginim krɪma simiirin digumii haimriiyugi. Yio ini dimɪnin krɪma priihaiyin mi ini siir niyopkiyuni hinin ywowin. ¹³ Mi kima kimiir kwoin biyeyin siir napi mi kima wi kimbinaokaowi. Mi kima Adi Komii saika wi aru aru nwokiyami mi Adi Komii siir naeyuin siya wi digar nwowi, kimiir whinkinsiis haiginuwim. Mi kimiir dimɪn biyeyim kimiir kwoin nau nwokaiyim, wi siya haiyoprindiyumiigi. Mi kima wi omwai Adi Komii saikar nwoki waiyayokiyoyim. ¹⁴ Mi ikamim Adi Komii krɪmiir Wanin siir naeyuin siir kigninkinkii, simiir mhi kwoin nau kwirii idwokaiyam mi ti hiriinan ikamim yim wi Adi Komii siir yinisisim kin nwowi. ¹⁵ Mi Adi Komii siir naeyuin yipikin, krɪmiiram nikropkiyin, krɪmiir mhi kwoin nau, kwirii idwokaiyam. Siya ta mhoiya Adi Komii

siya nonkwobumbuninkini, krimiirin saiir boinididam bi nitkin. Nngaka. Siya krimiirin siir yinisimnan nauuni diriraerarnikin siir kirieya krimiir whinkinsiis haiginuwam. Mi krma Adi Komii siiramn wi hinina nwoki ikiuwim, Adiyo! Adiyo! ¹⁶ Adi Komii siir naeyuin siyar hurworwokaii krimiir kwoin iirin. Mi krma pi hirii hiriyar naingwokwo kripkaii, krma siir yinisimkim. ¹⁷ Mi krma Adi Komii siir yinisim nwowi mi digworaekwo miyik miyikim, siya nimbinim krimiiram siya wi krimiir warar mi inkin soitkin haiginuwi. Mi ti digworaekwowim siya hauuwim Jisis Krais siir yim wi krimiir warar mi inkin hauuwi. Mi iikamim krimiir nonkwobuninkinam tiri, Krais siir nonkwobumbuninkinam sima tira saiir hriinan. Mi Krais siya mi krma, krma wi dimin miyikmiyik imiirar haii. Mi krimiirin wi siya hainan praprasii. Iriig.

Mhoiya krma wi dimin miyik miyik imiir haii. Mi krimiirin wi Adi Komii siya hainan praprasii.

¹⁸ Kaimwokikaimwoka. Krma bidi yinokninkinim mi krma ha bidi mi hidgiyim, mhoiya Adi Komii siya krimiirin wi dimin miyik miyik imiir nisiimauuwi. Mi ti tariinan sima nonkwobumbuninkin haiginuwim krimiir, ya dimin komii rani. ¹⁹ Digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim ini hindara nikwokwowim. Sima minam nikwokwowi, Adi Komii siya, siir digworaekwo whiekakim, simiir nisiimauuwim yipikin siir yinisimin siir. ²⁰ Digworaekwowim Adi Komii siya nonkwokwowim, sima miyiknan nwo rani.

Dimusi rani, simiirin Adi Komii siyar tirbugikin. Sima, sima bi nwokim, hiriinanin. Nningaka. Adi Komii siyar tirkiyin mi sima ini hiriyyar nwokripkaiyim mi Adi Komii siya minam naingwowi ikamim sima nonkworinukripkaiyim simiir naingwo tibmii aiirin. ²¹ Adi Komii siyar boinkikim, digworaekwo whiekakim biyie nwowamin. Digworaekwo sima, sima bi tirbunakim, biyie nwowamin. Nningaka. Krima hiriyyar naingwowi, ti digworaekwowim ti biyie nwokiyamim mhoyiya simiirin, wi Adi Komii siyar swoki grabi. Mi ti nuan digworaekwo biyie biyieyim wi simiir nonkwo rani. Mi mhoyiya simiirin mi Adi Komii siir yinisim ikin, krimiirin wi dimin whirkin kimbu rani. Nningaka. ²² Krima ina ninokninkinim digworaekwo whiekakim Adi Komii siya nonkwokwowim, sima ha mi kimpipisuwikim, wiga yinisim naokainaeiya saiir hiriinan. Mi digworaekwo whiekakim, hiriyyar ninouninkiyim mi tariinanin ini hiriyyar mi inouninki kripkaiyim. ²³ Mi ti digworaekwowim Adi Komii siya nonkwokwowim sima, sima rani. Nningaka. Nim krima iriipi hiriinan Adi Komii siir naeyiun siir bidiyar mi haiyin, dimin biyanin Adi Komii siya prihauuwun krimiir siir hiriinan. Mi nim krima iriipi hiriinan ina mi inouninkiyim. Mi krima Adi Komii siirima nwowi, iya siya krimiir diriraerarki, siir yinisim nwowam mi krima wi rirmiyya nwokii mi krimiir pua wi dimin whirki kimbu rani. Nningaka. ²⁴ Mi ta krimiir nanmaiwarkaina ya krimiir naingwo tibmii aeyar nanmaiwarkainaka. Mi ta naingwo tibmiyya ya hininga, krima hinda niki kaowi

dimin taeminim mhoiya nimbiniyanim krīma niki hai karamae nwowim simiiram. Mi inkamin dimin nasae haigiyyin, yio siya dimin whiram bi swoki naingwowikin. Niingaka. ²⁵ Mi diminin krīma kig karamae nwowiyin krīma siir haiyamın, hindara kao.

²⁶ Mi ti hiriinan siyūin iya kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siiram saeya kirie nwo karam nwowi mi Adi Komii siir naeyūin pa niti mi krīmiirin pi siya nini kinsiis haiginiuni. Mi iya krīma nhwo dimin whiram kwisboiniyim, Adi Komii siiram, krīma ninokninkin tani siya pi panin panina namisi tiri. Mi iki kwoin ara krīma pio, boiniyim krīmiirin pi Adi Komii siir naeyū ieyar hūrworwokai iski, Adi Komii siirin.

²⁷ Adi Komii siya inkami kwoin kigikin mi siya ina ninokninkinin dimin siir naeyū ieya tiriyyin krīmiir kwoinaw. Mi Adi Komii siir naeyūin krīmiiramın pi siyar sriinanae iski Adi Komii siiramın mi sowa pi kwoin whiruar nwokii.

²⁸ Krīma bidi yinokninkinim digworaekwo whiekakim krīmiir nimbiniyim simiirin pi Adi Komii siyar ninikiriimdiyū haiginkii miyyik nimbiamim. Yipikin siiram naingwokwonanaeyim simiir whinkinsiis haiginiuwam. Mi yipikin krīmiir nimbangii, dimin taeminim siya naingwowim simiir tiram mi krīma siir kwoin iirar timi wakaeyokna ap. ²⁹ Iikamim Adi Komii siya nimbiniim siir iikam nwowam krīma ini siir yinisimin Jisis Krai ini siir hiriinan ywowim. Mi ti hiriinan siyūin siya iikam krīmiir yaowae adnan asi nwowi. ³⁰ Mi iikamim siya nimbiniim mi ninokninkinim, mhoiya siir siyū

iir sibgu api mi siya wi krimiiram nikiunaei siir siyiu iir napim. Mi nim krīma siya nikiugiyim siir wakaeyokna apam mi krīma siir whwonkam idain wi rirmiyar nwowi mi nim krīma wi siir yinisimnanar nwowi. Iriig

Adi Komii siir naingwokwowa wi krimiir haiburgirani.

³¹ Mi hiriinankinuwu, Adi Komii siya krimiirsi nwowi mi iikam nhirim io krimaka nwowi sima wi digidiga nwowi krimiir niyopakaiyuum, aniya? Nningaka. ³² Mi siya siir yinisimin siirin krimiiram nikropkiyim bi kisisirgin. Nningaka. Siya ini siirar mi ikropkiyin krimiir nanmaiwarkainaim mi takana ya mi komiiga siya digworaekwowim krimiir hauuwim tariinanin siir yinisimin wi dig nwo rani, nningaka siya wa hauuwi siir priihauugiyin krimiir siir hiriinan. ³³ Mi hiriinanki nuwi krimiirin wi nhinga boin huriiyuwu yipikin Adi Komii siya nimbiniim siir yinisim nwowamin, ha? Mi wi digar nwowi, nwirki hiriinan tirim, ha? Nningaka. Krimiirin Adi Komii siya boinkikin, dimin whirki kimbu karamaeyin. ³⁴ Mi krimiirin wi nhinga boini hinin, krīma dimin biye tiri iikakim mi krīma wi maeyauwa paeki nuwiya wi saiir nami, ha? Wi Jisis Kraisi siya tir tani hiriinanin. Nningaka. Siya bidi yaowin. Mi siirin Adi Komii siyar swoki hidninsiin idwo ie hirankar mi tariinanin siya ini Adi Komii siir ina inig miya nidwowin, maeyauwa inkam inig komiigakim sima nidwowiya saiir. Mi siya Adi Komii siiram in siir yinisimin

krimiiram kwisboinin. ³⁵ Mi krimiirin Krai
siir naingwobumbuwa saiir hirankin wi nhinga
nispaki haii? Mi iya hiki krimiirim niti mi krimiir
piim kimpipisuwi mi inkam nwrki krimiir
diriraerar bumbuwi mi iya krma mhiigi mi
aowi mi yuis minam mi whaowaei mi iya yayigi
krimiir mi imbiyami mi krimiir nisomaowam
tiri mi ti hiriinan digworaekwowim krimiirin
Krais siir naingwokwowa saiir hiranki wi sima
namisi ispaki haii, ha? Ningaka. ³⁶ Kaimwoka,
ti hiriinan digworaekwowim krimiirin ha
nimbiamikim yayim Yokwo Komii saeya boinim
simiir hiriinan,

krma kiriir iikam bidi ywowim. Mi iinokiinokin
sima krimiir ninkin aeyokiyok isomsom
aokaowama tirikim. Mi sima krimiirin ini
sibsibim sima nisomsom aokaowiyim ini
simiir hiriinan kigim.

³⁷ Mi ti digworaekwowim simiir kipi naingwo,
yim dimin komii rani, Krai siya krimiirsi
naingwokwonanaeikin. Mi iinokiinokin krimiirin
simiir bi nwowamin Krai siya whindiraerar
haiginuwikin. ³⁸ Ihi, kara ina naingwo tibmii
kinin krimiirin Adi Komii siir naingwokwowa
saiir hirankin wi dimin whirki swoki ispaki
hai rani. Ningaka. Mi naonami mi tari saeya,
aniya? Mi tari irkak piu nwoyiya saeya, aniya?
Mi tari paekwosim sima, aniya? Mi tari nu tiran
biyan kamim sima, ha? Mi tari digworaekwowim
ti tariinan nwowim sima, aniya? Mi tari
digworaekwowim mhoiia nimbiniyanim sima,
aniya? Mi tari kiriepai kiriepai komii komiiyim
sima? ³⁹ Mi tari digworaekwowim kou nwowim

sima, aniya? Mi tari digworaekwowa nu aoki aowanin sima, aniya? Mi tari iki digworaekwo nhirim sima? Mi ti hiriinan digworaekwo whiekakim sima nispakii haiyim Adi Komii siir naingwokwowa saiir hiranki wi dig nwo rani. Niingaka. Krima ta naingwokwowa krimiir Yaowaeyin Kraiis Jisis siir hiranki haiga. Iriig.

9

Pol siya hik naingwoyimi yok prasae bi haigin Isrel simiir iikamim simiirsiyin.

¹ Kara Kraiis siir inkamkin mi kara yaimwo imiirar boini, kara kimiirin niksise yai boin tani. Adi Komii siir naeyuin kariirin siyar hurworwokai haiginuwi mi ti yayim kara boinmimauuim ti digworaekwo simiirim yim yaimwo imairgin. ² Kariir mhi kwoinim iinokinokin Isrel simiir iikamim simiirsiyin nap ouu prasae bi kinikin. ³ Mi kara siyu kakiswo, kara ha naingwowi Kraiis siya kariirin wi digumii pi haimriiyugigin mi kariir igsopa wi siyar pi yokwokairiinain mi simiirin wi ta saiirsiyar pi yanmaiwarkainain mi kima kariir nomiyauim mi kariir piugin aka, kima wi Kraiis siir nwoki wakaeyokna apim. ⁴ Ti Isrelmi iikamim, Adi Komii krimiir Wanin siya kimiir bidi yimbingiyin, siir yinisisim nwowam mi dimin kirie kiriyim paenan niyaeiyim kima bidi kigin. Mi siya siir siyu komiyyin siir siyuim kimiirar mi hauugin, siir wakaeyokna apamin. Mi kima bidiyar yinokninkinim siyuin siir inig iir sibgu hainaniyin Adi Komii siya bidi whinkinsiis

haiginiuwɪn mi wɪ siya mi nanmaiwarkainaei.
⁵ Mi bɪdi bɪdinan inkam komii komiiyɪm inigakɪm,
 kimiir yidiwi wanwiyaeiyɪm, wɪm kɪma simiir
 yɪniekɪm, iya siya nua tirii nitin mi siya ini
 nuan iikamɪm krɪmiir hɪriinanar yauuni oniyɪn.
 Mi digworaekwo whiekakɪm ini siyar kigirkak
 iskiyɪm. Mi krɪma inokinokɪn Adi Komii siir inig
 iir hainan iski.

⁶ Kara ha bi boɪnkɪn digworaekwo whiekakɪm
 biya Adi Komii siya nɪmbingiyɪm, kimiiram wɪ tir
 tani. Nɪngaka. Mi Isrel kimiir iikam whiekakɪm
 Adi Komii siya hɪriiyar bi nɪmbin swokɪm siir
 isid kɪna nwowamɪn. Nɪngaka. ⁷ Whiekakɪm
 Ebrahim siir yɪniekɪna rani. Dimusi rani, sɪma
 Adi Komii siir yai aɪr bi wakaeyoknakɪm Adi
 Komii siya Ebrahim siirɪn hɪniina boɪnkikɪn,
 isidɪn Aisakni isidɪn siir hiranki nitim yɪm
 sɪma kimiir isidɪn, yɪpikɪn wɪ kara hauwi,
 kariir digworaekwo whiekakɪm simiir mi iki
 nhɪrɪm yɪm wɪ nɪnga nwowi. ⁸ Ta yayiya saiir
 yaimwokiyaaimwowa ya hɪniɪnga, Ebrahim
 siir isidɪn siir yɪnieyɪm, yɪm Adi Komii siir isid
 rani. Nɪngaka. Mi yɪnisimɪn Adi Komii siya
 nɪmbinɪn Ebrahim siirgisiir nhiekar nwowam
 siir isidɪn sɪma sɪmaɪrgɪm Ebrahim siirgisiir
 yɪnisisimɪm. ⁹ Mi Adi Komii siya Ebrahim siirɪn
 hɪniina yɪmbingi, mhoiɪya kiriir wiga Sera saeya
 wɪ yɪnpɪugak sapi nwowi mi saeya wɪ yɪnisim
 yɪnkamiyɪn naokainaei.

¹⁰ Mi ta sasa rani. Nɪngaka. Rebeka saiir
 yɪnisim yɪnkamiyɪn nwiso yo iriipi hiriinan
 ad nwɪruwanɪyar yɪnisimko. Krɪmiir brougae
 waibiyeyɪn Aisak siirgo. ¹¹ Mi yɪnisim itmwoyɪno

niki aokaina karamaeyar niki owo, Rebeka saiir mhinau hirar niki okaiyo mi sowa dimin biyie mi dimin wadie ha bi tirko. ¹² Mi Adi Komii siya Rebeka saiir boin, kiriir yinisim yaowaeyin yio wi nomousimin siir aowa nwowi mi siya wi siiram mirii. Tiriiginin yio krimiir nusiimauugin, Adi Komii siya siir kwoinkar nokmwın okwowikin inkamin siir yinisim nwowamin. Mi siyiun inkamki tiriyin yio siir kwoin iir bi nikpitmaigin. Nningaka. ¹³ Yokwo Komii saeya hinina boinka, kariir kwoin komiyyin Jekop siiram nwokin mi siirin kara yimbin siya kariir yinisim nwowim. Mi kara Iso siiram bi naingwokin mi siirin kara yikropki niimaua.

¹⁴ Mi krıma wi panina boini? Mi tarii Adi Komii siya siyi miyik bi tirkin krıma hiriinanar ti boin, aniya? Nningaka, nningakınga! ¹⁵ Adi Komii siya Moses siir boinki, yio kariirar kwoinkin, kara inkam nwırnisi mi aingwoyımıyoki mi siirin ha whınkınsiis haiginıuwi. Yio kariirar kwoinkin, kara iikam imiir mi whınkınsiis haiginıuwi. ¹⁶ Yio hinıngın, ti dimin hiriinanın, yio inkami kwoinki bi nwowikin miıya siya miriıya mi siyi miyikin siya napın siirsi. Nningaka. Yio Adi Komii siir naingwoyımıyoka saiirar diminkin, iikam imiir nikıunamin. ¹⁷ Yokwo Komii saeya hinina boinka Pero siirin nu Isip hirar inkam komiyyin nu kirgıraowıyın, kara kiriirin nu kirgıraoan inkam komii asi nokmwın okwo haiginıugin mi ti hiriinan siirsi nokmwın okwo haiginıugin, sima kariir kirıe aiir kigin. Mi kariir inigin omom omomin wi siir nwoki haigin idwokiyim. ¹⁸ Krıma dınoknınkın Adi Komii siya inkam nwırnisi mi

aingwoyimiyo siirar kwoinkin mi siya inkam nwirni mi okmwın antamiyiri, yo siirar kwoinkin siya siirin wi hiriyyar mi okmwın antamiyiri. Iriig.

Adi Komii siya nonkwobumbuninkin haiginiuwa mi siya whinkinsiis haiginiuwa sowa.

¹⁹ Mi kimiir nwirkin kariirin hiniina boini mi ta yaiya saeya kaimwokinuwi mi Adi Komii siya hiniina dimusi boinkin inkamin dimin biye diriraerarin siirin, ha? Mi yipikin siir kwoin iir niriyyu boinanin, ha? Inkam nwir karamaeka. Ningaka. ²⁰ Mi yipiki inkamkin, Adi Komii siir yai aiir niriyyu boinanin, ha? Mi hau saeya inkamin saiir nonkwokwoin siirin wi ha boini, kira kariirin hiriinan dimusi nonkwokwokin, ha? ²¹ Mi inkamin hau nonkwokwowyin, siya nu haimeiyin pa haii mi siirin hauwo pi kwisa nonkwokwowi, kwira pi wadie sibgu nonkwokwowi mi ta wadie sibgu nonkwokwowa ya dimin miyik tiranka. Mi aka sibgu nonkwokwo karam nwowa, ya iki dimin biye biyeyim sim tiranka. Yo ti hiriinan siya mi onkwokwowi, yo siirar kwoinkin.

²² Mi Adi Komii siya wi iriipa hiriinanar mi tiri. Yo siirar kwoinkin, siir io aiir kinwakigii, yipiki siya nimbim, iikam biyeyim simiir nonkwobumbuninkinam. Mi siya hiriinan minam tirkin, siir kirie aiir nisiimaugın iikam krimiirin mi siya krimiirin wi aisiima niki onkwobumbuninkin tani. Ningaka. ²³ Mi yo siya iripi hiriinan siir kirie komiyya mi siir dimin miyik miyikim simiir mi isiimaugın iikam imiirin. Mi siir naingwoyimyoka krimiirsi

nwowa, kr̄m̄iir̄in saeyar n̄im̄bingik̄in m̄i ir̄ipa saeyar n̄ink̄iomasu haiḡin̄iuḡin, t̄i dim̄in m̄iyȳik̄ m̄iyȳik̄ siir̄im̄ kr̄imar̄ nonkwokwo haiyam. M̄i siya kr̄m̄iir̄in maiḡimaiḡa asi nwowaiḡin̄iuḡin. ²⁴ M̄i siya kr̄m̄iir̄ n̄h̄irmi bi n̄im̄binḡin, t̄i dim̄in m̄iyȳik̄ m̄iyȳik̄ im̄iir̄ haiyam̄in. N̄ingaka. M̄i Juda iikam̄ kr̄ima m̄i Juda iikam̄ tani ik̄im, kr̄ima wh̄iekakar̄in t̄i siir̄ dim̄in m̄iyȳik̄ m̄iyȳik̄ im̄iir̄in w̄i hir̄iyyar̄ haiswowi. ²⁵ M̄i yaȳim̄ Adi Komii siya bōink̄iȳim̄ Hosaia siir̄ siya h̄in̄ina w̄inbōink̄ik̄in,

iikam̄im̄ biya kariir̄ iikam̄ nwo karam̄ nwow̄im̄, m̄hoīiya s̄ima w̄i kariir̄ iikam̄ nwowi. M̄i iikam̄im̄ nu wh̄irank̄i n̄it̄im̄, kara naingwobuna karam̄ nwow̄im̄, m̄hoīiya kara simiir̄am̄in wa naingwobunaei. ²⁶ M̄i yai kw̄ira Hosaia siir̄ yokwo aiir̄ nwowa h̄in̄ina bōinka, m̄hoīiya Juda iikam̄im̄ w̄i s̄ima bōni, nu wh̄iran̄ iikam̄im̄ simiir̄, w̄im̄ k̄ima Adi Komii siir̄ iikam̄ tani. M̄i t̄i nu wh̄iran̄ iikam̄im̄ m̄hoīiya t̄i Adi Komiiȳin kwōin bud̄in omwai waiyayokiyok̄iyȳin, simiir̄in w̄i kara n̄im̄bingi kariir̄ iikam̄ nwowam.

²⁷ M̄i profet̄ Aisaia siya Adi Komii siir̄ yaȳi Yokwo Komii aiir̄in h̄in̄ina w̄inbōink̄ik̄in Isrel̄ simiir̄ iikam̄im̄ simiir̄ nu h̄iran̄im̄, m̄hoīiya Isrel̄ simiir̄ iikam̄im̄ simiir̄ ȳin̄eȳim̄ s̄ima niȳiowi, w̄i yab̄ siiȳinan̄ nwowi. M̄i Adi Komii siya t̄i iikam̄ im̄iir̄ w̄i hōingak̄ nanmaiwarkainanaowid rani. ²⁸ M̄i Biyan̄ Inkam̄ Komiiȳin siya yai w̄i hir̄ih̄irii bōin tani, t̄i iikam̄im̄ naingwo t̄ibm̄ii karam̄ nwowiȳim̄ simiir̄ nonkwobumbun̄ink̄inam̄in. N̄ingaka. Siya w̄i simiir̄am̄ nwo rani. ²⁹ Biya Aisaia siya h̄in̄ina

wɪnboɪnkikɪn mɪ ʌdi kɔmiɪyɪn nɪnɔmɔr kɔuan sauan kamɪm sɪmiɪr kɪgɪrkakɪyɪn siya Isrel krɪmiɪr iikamɪm sɪmiɪrɪn nhɪrmi nokmwɪn onawid karamae nwowi, krɪma wɪ hindara kɪgugu ɪuguskɪi. Mɪ nɪm wɪ om whiso Sodom Gomora so hɪnɪn tɪri. ɪriig.

ʌdi kɔmiɪ siɪr yaiya Isrel sɪmiɪrɪn saeya whɪnkɪnsɪis haigɪnɪugɪn.

³⁰ Mɪ krɪma wɪ panɪna boɪni, ha? Krɪma wɪ hɪnɪna boɪni, iikamɪm Judɪ iikam tani sɪma kwoɪn karamaekɪm mɪnan mɪriiyɪm ʌdi kɔmiɪ siɪr whwonkam ɪda dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae nwowɪm. Nɪngaka. Sɪma naɪngwo tɪbmɪiya ʌdi kɔmiɪ siya sɪmiɪrɪn saɪrsiyar nɪkiuwi dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamaeyɪn. ³¹ Isrel sɪmiɪr iikamɪm yɪpɪkɪ ʌdi kɔmiɪ siya nɪmbɪnɪm, siɪr iikam nwowam, yɪm mɪnan siyɪu kɔmiɪ siɪr siyɪu ɪɪr napam mɪrii. ʌdi kɔmiɪ siya wɪ sɪmiɪr nwokɪ ɪkiuɪm dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae iikam mɪ sɪma wɪ dig nwo rani. Mɪ ʌdi kɔmiɪ siya wɪ digɪumɪi sɪmiɪr haimriiyɪgi. Siya sɪmiɪrɪn wɪ dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae iikam nɪkɪu rani. Nɪngaka. ³² Dimusika mɪnsika, sɪma siɪr yai aɪɪr bɪ naɪngwo tɪbmɪigɪm, sɪma mɪnan mɪnam mɪrii mɪnan sɪmar pɪɪmɪrii haiyɪm. Mɪ ʌdi kɔmiɪ siya sɪmiɪrɪn digɪumɪi asi haimriiyɪugɪn mɪ siya sɪmiɪrɪn dimɪn whɪrkɪ kɪmbu karamae panɪnsi yɪkiusi. Sɪma Kraɪs siɪram bɪ naɪngwokɪm mɪ sɪma siɪr bɪ mɪ wakaeyoknakɪm. Mɪ sɪma ɪni inkamɪn siiyakɪ haɪngɪiyɪn mɪ ha nhɪnɪkaigaiyamɪyɪn, ɪni siɪr hɪriinan ywowɪn. ³³ ʌdi kɔmiɪ siɪr yaiya Yokwo kɔmiɪ hɪr nwowa saeya hɪnɪna boɪnkɪka,

kima wakae, kara Adi Komiikin mi inkam nwinin wi kara nokmwun ohaiginuwi siya kirieni hanin om Saion hir. Mi iikamim yipiki naingwo tibmii karamae nwowim, simiirin wi siya nonkwobumbuninkini. Mi sima wi inkamin siiyaki haingiiyin mi ha nhinikaigaiyamiyin wi siir hiriinan nwowi. Mi yipiki siir yai aiirim naingwo tibmiiyin sima wi maigimaiga siiram nwowi mi simiirin wi siyar whinkinsiis haiginuwi. Iriig.

10

Isrel sima Adi Komii siir siyu miyik iir bi napkim.

¹ Ti akamim kariir kwoin komiiyin ha naingwowi, wi Adi Komii krimiir Wanin siya nanmaiwarkainaei. Isrel simiir iikamim digumii siyu biyeyim sima tirin siir haimriiyugigim simiirin wi Adi Komii siya swoki anmaiwarkainaei mi kara inokiinokin Adi Komii siiram in saiirar kwisboinikin. ² Kara simiir bidi yinokninkinin mi kara kimiir asi boininkigikin, sima ini Adi Komii siir siyu iir napama mininkinkripkaiyim. Mi sima ninokninkin miyik kamaeka dimin taeminim Adi Komii siya naingwowim sima napam. ³ Mi sima pi whaowaekim dimin taeminim, Adi siya diriraerarkiyim simiir. Mi Adi Komii siya wi krimiir nwoki ikuwim dimin whirki kimbu karamae iikam. Mi sima simiir siyu iirar napkim. Mi minan simamar miriinakim. Mi sima Adi Komii siir aowa bi nwokim. Mi Adi Komii siya simiirin dimin whirki kimbukaram paininsi

yikiusi. ⁴ Mi yiya Kraisi siya nita, siyiu komii siirin, ini inkam igsop nokwokairinani hainin ikin ini siyar yauni okwokairinaniyin. Mi tiriiginin yio ina digiyin. Mi yipiki Kraisi siir yai airam naingwo tibmiiyim simiirin wi Adi Komii siya nikuwi dimin whirki kimbu karamae.

Nanmaiwarkaina ya omkak krimiiranga

⁵ Mi Moses siya winboinkiya yaiya siyiu komii siira, iikamim simiiram, siya min winboinkikin, iikamim siir sibgu apim. Mi Adi Komii siya simiirin wi dimin whirki kimbu karam hiriinansi nikuwim. Mi yipiki siyiu komii siir siyiu iir sibgu naingwo tibmiiyim, mhoiya sima wi omwaiyar waiyayokiyokii Adi Komii saikain. ⁶ Yio hiniingin, Moses siya hiniina winboinkikin, iikamim sima Adi Komii siir whwonkam idain wi dimin whirki kimbu karamae panina nwowi. Mi siyiuin Kraisi siir yai airam naingwo tibmiiyin sasarigin siyiuin Adi Komii siir whwonkam idan dimin whirki kimbu karam yo. Mi ta yaiya ya hiniina boinkika, kima hiniina kipi naingwo ninomor koua hiriirin wi nhinga nami Kraisi siir nikunakiyamim krimiiram? Jisis Kraisi siya bidiyar yiuuniyin. ⁷ Mi Krima hiniina kipi mi boin, iikamim naokaowim simiir oma hiriirin wi nhinga nuunainami Kraisi siir nauuni ikunakiyamim krimiiram Jisis Kraisi siya bidi yinsiin idwonamim ninomor hirankin. ⁸ Adi Komii Komii siir yaiya hiniina boinkika. Adi siir yaiya ini kimiir kingiingikingiin waraurar nwowa. Mi saeya kimiir mhi kwoinaw waraurar nwoka mi kima ta yai airin ina boinkiyim. Mi ta yaiya krima boinkiya saiir yaimwokiyaimwowa ya hiniinga, kima Jisis Kraisi siiram daingwo tibmii.

⁹ Mi kɪra iikam nɦirmaka hɪnɦina boɦni, Jisɪs Krai sɪya kariir Biyan Inkam Komiigɪn mi kɪra ha naingwo tɪbmiikikini, ta Adi Komii sɪya swoki hɪdnɦnsiin idwowa Jisɪs Krai siirin ɦe hɦrankɪn mi kɦriirin wɦ Adi Komii siyar nanmaiwarkainaei.

¹⁰ Mi kɦmiir kwoɦnim Krai siir dimɦn taemɦnim simiiram naingwo tɪbmiikikini mi kɦma ta kɦma mi aingwo tɪbmiikikina saiirin ha mi boɦnɦkɦgii mi Adi Komii sɪya kɦmiirin wɦ dimɦn whɦkɦ kɦmbu karamae nɦkuwi mi kɦmiirin wɦ sɪya nanmaiwarkainaei.

¹¹ Yokwo Komii saeya tɦ dimɦn iirin hɦnɦna boɦnɦn mi iikamɦn siiram naingwo tɪbmiikikiniyɦn sɦma wɦ hɦkak nwo rani.

¹² Ta yaiya Juda iikamɦn mi Juda iikam tani ikɦm, hɦnda tɦndanɦm, tɦ nu iihar nwoɦrkakɦm, kɦmiirar boɦnkika. Mi kɦma whɦekakarɦn Adi Komii siir whwɦnkaɦn idɦn ɦni hɦrii hɦriinankɦnar ywowɦm. Adi Komii sɪya kɦmiir whɦekakniyar Adi Komiigɪn. Mi ɦni mi owɦn iikam whɦekakɦm, yɦpikɦ siiram kauwok boɦnɦm, simiirin wɦ sɪya whɦnɦnɦsiis haigɦnɦuwi mi dimɦn mɦyɦk mɦyɦkɦm wɦ siyar hauu haigɦnɦuwi. ¹³ Adi Komii siir Yokwo Komiya saeya hɦnɦna boɦnkika, iikamɦn Biyan Inkam Komiɦn siir ɦnɦg iɦr dapɦkuwɦm simiirin wɦ sɪya nanmaiwarkainaei.

¹⁴ Mi sɦma siiramɦn wɦ panɦna kauwok boɦni, sɦma siiram naingwo tɪbmiikikɦn karamae nwowi, ha? Mi sɦma siiramɦn wɦ panɦna mi naingwo tɪbmiikikini, sɦma siir yai aɦr wakae karam nwowi, ha? Mi iikamɦn sɦma siirin simiir boɦnɦmɦmauu karam nwowi mi sɦma wɦ panɦna wakaei, ha? ¹⁵ Mi Adi Komii sɪya siir iikam iɦmiir nɦkropki karam nwokɦswo siir yai aɦr boɦnɦmɦmauam mi sɦma wɦ panɦna wakaei,

ha? Yio ti hin#n siy#u#n miy#k rani. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya iikam imiir#n hin#na bo#nka. Iikam#m y#p#k# Krai#s siir yai w#n kib#ya saiir bo#n#m#mau#m, y#m iikam b#m#b#u#wi rani.

¹⁶ Mi Isrel s#m#iir iikam wh#ekak#m Krai#s siir yai w#n kib#ya saiiram b# na#ngwo t#b#m#i#k#i#k#i#n#k#m. Isaia profet inkam#n siya hin#na w#nbo#n#k#i#k#i#n, B#i#y#n Inkam Komii, iikam ho#m#gak rani, k#r#m#i#r yai na#ngwo t#b#m#i#k#i#k#i#n#y#m mi iki nh#r#m y#m ini n#ng#n#y#w#w#m. ¹⁷ M#n#s#i#k#i#, ti iikam#m s#m# Krai#s siir yai aiir#m wh#s#r#i#i b# na#ngwo t#b#m#i#k#i#k#i#n#k#m s#m# ta yai aiir b#di wakaey#m. Ta yaiya s#m# saiir#n wh#s#r#i#i b# wakaek#m, saiir#n iikam imar bo#n#m#mau#wam#k#m s#m#iir#n. Mi s#m# asi wakaek#m saiir#n.

¹⁸ Tariig#na kara pi kimiir s#r#i#i, Isrel s#m#iir iikam#m s#m# ta Krai#s siir yai w#n kib#ya saiir b#di wakaey#m, aniya? Iki, s#m# b#diyar wakaey#m. Adi Komii siir yaiya yokwo Sam hir nwowa saeya hin#na bo#nka,

ta yai w#n kib#ya iikam ima b#di yapbo#n#m#mau#u#wa, h#nda t#n#dan maeyau#m Isrel s#m#iir iikam ima nwow#m s#m#iir#n.

¹⁹ Mi kara kimiir#n pi dim#n wh#r#n siir swoki kwas#r#i#i, kimiir kwo#n#n ha na#ngwowi, Isrel s#m#iir iikam#m s#m# whaowaek#m ta yai aiir b# n#n#ok#n#i#n#k#i#n#k#m, aniya? N#ngak#i, n#ngak#i#n#ga s#m# b#diyar y#n#ok#n#i#n#k#i#n#m. Moses siya b#i ti Isrel s#m#iir dim#n taem#n#m s#m#iir w#nbo#n#k#i#y#n siya hin#na w#nbo#n#k#i#n,

Adi Komii kara, kara w#i iikam#m maeyau nh#r#n#m in#g komii karamaey#m, w#i s#m#iir

hahi. Mi yim sima kariir dimin taeminim simiir bi ninokninkinkim. Mi kimiirin wi kara kiyopsibgikikaigiki mi kima wi kigmar prasae kin tani, dimin taeminim kara tirim simiiramın.

²⁰ Mi Aisaia, profet inkamin siya bi kaorarao boınkin,

iikamim Juda iikam tani simiirin. Siya hinına boınkin, Adi Komii siir yai aiirin, iikamim miinan kariiram mirii karamae nwowim, yim sima kariir bıdi yakigniyim. Mi iikamim kariiram sri karamae nwowim iikam nhirmi, kara simiir hıriirin bıdiyar mi imbiyamın.

²¹ Mi profet inkamin Aisaia siya Isrel simiir iikam imiirin hinına boınkikin Adi Komii siir yai aiirin, i kasakasa rani, namkiyim, kara simiiram nıku kinkina nanaeyim, kariir wakaeyokna apim. Mi sima ini boriısopim mi kariirin sima digıumii haimriiyıugig mi sima kariir yai aiir bi wakaeyoknakim. Mi sima ini yantamyiriyir kınim. Iriig.

11

Adi Komii siya Isrel simiir iikamim simiirsi naıngwobumbugın.

¹ Kara kimiir sriyam tiri, kima hıriiyar naıngwowi, Adi Komii krımiir Wanın siya siir isidin Isrel simiir iikam imiirin digıumii bıdi haimriiyıuin, aniya? Nıngaki, nıngakınga. Mi an kararın Isrel inkamaırgın. Abraham siya kariirar brougaekin mi an kara Bensamini isidin siir hırankın. ² Adi Komii siya siir iikamim bıdi bıdiniya siyar nımbingiyim, simiirin digıumii bi

haimriiyugın. Mi kima bidi yınoknınkınım yaiya profet Ilaija siya kwisboınkiya Adi siiram Yokwo Komii hir nwowa Isrel simiir iikamım simiiram, siya hınına kwisboınkikin, ³ Biyan Inkam Komii, kariir profet inkamım Isrel sima bidi yısomsom aokaoyım. Mi hıiyım wraisu Adi Komii siiram nınkın imiyyaeiya yım ırıipi hiriinan sima bidi mi inıkinhımnhıngiyım. Mi kanakanar nwowi mi sima kariiram hansiri, kariir nisomaowam. ⁴ Mi Adi Komii siya siirın panın yaiya sae yowarkii boınki, ha? Siya ha boınkikin. Nıngaka. Kariir iikam 7,000nım, yım ina nwokripkaiyım kariir yai aıırar wakaeyoknakripkaiyım kara simiirın digımii bi haimriiyugın. Mi sima Bal simiir nıksisae dimının uruwai siyaowaini hanın igak siiram bi nakaiswaekim. Nıngaka. ⁵ Mi ırıipa hiriinan, tariinanın isid haimii whırın ina mi owın, Adi Komii siya nımbinın siya simiirsi naıngwobumbugin. ⁶ Adi Komii siya simiir nımbinın siya simiirın whısarii bi nımbingın, siya simiirsi naıngwobumbugin. Siya simiir miyım sima mırıiyım simiirsi bi nımbingın. Nıngaka. Mi Adi Komii siya miyım sima mırıiyım simiirsi nımbingıswo mi ta siir naıngwobumbuwa wı opa pi kimaiyın.

⁷ Mi krıma wı panına boını? Ti dimının Isrelmi iikamım miinan sima napmırıiyın, siyıu komii siir siyıu iir napam sima siir bi haigın. Mi iikamım Adi Komii siyar naıngwobumbuım mi ha nımbinım siir iikam nwowam, sima simaırgım ti dimın imiir haiyan iikamım. Mi iki iikam nhirım, yım simiir kwoınım Adi Komii siyar tirkikin mi sima ini kwoınam yaowhaeyıuım, siir siyıu iir

napim. ⁸ Yokwo Komii saeya boina saiir hiriinan, simiir kwoinin Adi Komii siya bidi tirkiyin mi sima ini kwoin karamae ywowim. Mi diminin sima kigiyim, sima siiram kig naingwo tibmii kinim pi boriisopi. Mi diminin sima wakaeiyin, sima siiram naingwo tibmii kinim pi mi boriisopi. Mi biya sima nwowa, hiriyar nwoyokiyokinaniyin mi ini tariinanar yadigniyin. ⁹ Adi Komii siir yaiya Devid siya winboinkiya ya hininga, sima Adi Komii siirin bidi yaingwo owouugikim mi sima ini yaewou nikwo aeyim inantonanamim. Mi tariigina ya ini uridin krima hiridkikaiiyin huwam ini siir hiriinan ywowa. Mi simiirin ha kiyiskaii mi simiirin wi hindara nonkwobumbuninkin uguskii. ¹⁰ Sima inkam nhwokwisaenan dwokiyam, sima kipi nanaokigimokaeyam. Mi sima inkamin dimin hikak haiiyin mi ha huagraknainamiyin, siir hiriinan dwo. Mi simiir dimin biyeyim, simiirin wi hiriinanar timi kikin huagrak haiginu.

¹¹ Mi kara kimiirin pa swoki sriigii, kima ha naingwowi, ti Isrel simiir iikamim sima bidi yonkwobumbuninkin uguskiyim, aniya? Ningaki, ningakinga. Mi sima Kraisi siir yai aiir bi wakae yoknakim mi ta hiriinan saiirsi whinkinsiis haiginugin Adi Komii siya iki Juda iikam tani simiir nanmaiwarkainam. Mi Isrel simiirin wi Adi Komii siya minki mi sima wi io whwonkam Juda inkam tani simiir nanaowi. Dimusi rani, siya dimin miyik simiir hauugin. ¹² Mi siyiu biyeyim sima tiriyin, Adi Komii siirin simar huuyarmai mi

siya iki iikamim Juda iikam tani simiirin dimin miyik asi hauuwi. Mi Isrel simiir iikamim sima Adi Komii siir dimin miyik miyikim, simiirin ini yimiyyuwim mi Adi Komii siya ti dimin miyik miyikim iki iikam nhirim sim asi hauugikin. Mi mhoiya Isrel simiir iikamim sima Kraiis siiram swoki haiyug naingwonanii mi ti dimin miyik miyikim wi Juda iikamim ti nu iirar nwoirkakim hinda tinda wi simiir whinkinsiis haiginiuwi.

Adi Komii siya Juda iikam tani simiir nanmai-warkainakim.

¹³ Mi tariinanin kara ti iikam Juda iikamim tani, tisi yai kimiir nini boinmimauniyin. Kara aposel inkamkin, kariirin Adi Komii siya nikropkikin ti iikamim Juda iikam tani, kamiiram. Mi ta miya kara miriia kara sairam mairgimairga komii asi nwowi. ¹⁴ Mi iya kara hiriinan tirin mi kariir isidin Isrel sima wi whwokwoka nwo rani. Sima wi dimin miyik miyikim Adi Komii siya hauuwim iki iikam nhirim sim, hiuyirmaii. Mi kara Juda simiir iikam nhirim wi ti hiriinan siyiu iirsi nanmaiwarkinaei. ¹⁵ Adi Komii siya wi iikamim Juda iikam tani simiiram kiwakkii, saika nongwomamair aeyam. Dimusi rani, siya Isrel simiir isidin, siirin digumii bidi haimriiyugigin. Mi mhoiya iya siya simiir swoki ikunaei siiram swoki itim, ya wi dimin miyiki miyiknan nwowi, inkamin ieyanki swoki insiin idwowyin mi omwai ha waiyaeyin siir hiriinan.

¹⁶ Mi inkamin paemiyim Adi Komii siir nikumauuwi mi iki siir kwiya kwiyaam mi siir kwoim mi siir nidim, yim iriipi hiriinan siirara kinairgim. Mi Ebrahim siya mi profet inkam

miiyik miiyik ikim, sima Adi Komii siir yinisisim nwowi, mhoiia simiir isidim simiir yinieyim wi iriipi hiriinan siir yinisisimar mi owi. ¹⁷ Mi Adi Komii siya ibin inkamki nonkwo nankaiyin, siir kwiya wai imiir nikrip haii mi siya ibin sasa nikii whakiyin siir kwiyam ha mi ikrip haii mi simiirin wi iripa nitimrwaku widgii. Mi sima kirie wi sima simar swoki inhai anainaei. Mi Juda iikamim yim ini ibin inkamki nonkwo inkiniyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi Juda iikam tani yim ini ibin sasa nikiiwhakiyin, ini siir hiriinan ywowim. Mi kima isid whisairin ini iripar yitinakuim, ti pae wiso sowiir hiriinan. Mi wim kima ini ta paeyakwiya waiya ini saiir igsoop aiir nokwokairiinan ywowin. Mi wim kima opa pi siir mi imiirsiyar mi haii. Mi Juda iikam tani kima kirie pi Juda iikamim simiirsiya mi haii. ¹⁸ Mi kima hiriinan nwowi mi kima wi ha kipi naingwo, Juda iikamim simiir kouin ini kima ywowim, yipiki ti paeyakwiyam wainamim Adi Komii siya nikrip haiiyim simiir hiriinan. Mi kima hiriinan dimuam naingwowi, ha? Wim kima ini paeyakwiyanan ywowim mi Juda iikamim yim ini paeminan ywowim. Wim kima ini paeyakwiyanan ywowim mi kima wi dig nwo rani, pae siir mi imiir op hauuwim, paeyakwiya imiirin paemi ieyar kirie haiginuwi.

¹⁹ Mi wim kima wi hinina boini, paeyakwiyam Adi Komii siya nikrip haiiyim igsoopa krime mi okwokairinaei yo ini mi owin. ²⁰ Ta yaiya, ya yaimwowainga mi kima, kimasiyar mintirao ta saiirsiyin. Simiirin Adi Komii siya nhinikriropkikim. Dimusi rani, sima siir yai aiir bi wakaena apkim. Mi simiir igsoopa kima

asi nokwokairiinanaowidga, wim kima siir yai aairam naingwo tibmii kiningim. Mi kima, kimamar kipi naingwona, kima wi ti idid. Mi diminim kima naingwo tibmii kinim simiirsi ha timi mintirao. ²¹ Juda iikamim, yim ini paeyakwiya kinan ywowim mi Adi Komii siya simiirin wi hiriyyar kigninkin okripkai rani. Nningaka. Simiirin wi siyar nikrimkripkii. Mi wim kima, wi ha kipi mi aingwo, Adi Komii siya krimiirin, wi hiriinan mi tir tani. Nningaka. ²² Adi Komii siya iikamim digumii siir haimriiyugigim, simiirsiyin naingwoyimok karamaeka. Nningaka. Sima ini ibyakwiya mi Adi Komii siya nikrimkripkiyim ini simiir hiriinan ywowim, wim kima ini ibin sasa nikii whakiyin, siir kwiya mi ini simiir hiriinan ywowim. Mi kima siiram wakaeyokna apkripkai karam nwowi mi kima wi hiriyyar naingwowi, siya wi krimiir nhinikriropki rani mi wi krimiir nonkwobumbuninkin iguski rani, aniya? ²³ Mi Juda iikamim sima swoki aingwo tibmii kini, Adi Komii siya wi digar nwowi, simiirin wi simiir naeyiu imiirar swoki iyopkimkikugii. ²⁴ Mi Juda iikam tani kima ini ibin sasa nikii whakin Adi Komii siya nikripkiyin, ini siir hiriinan ywowin. Adi Komii siya mriiya miya ya ini saikisar ywowa. Mi siya kimiirin ibin inkamki ninkinin, saikar yinkin iyopkiku haiginu. Mi Juda iikamim ini ti ibin inkamkin ninkinin ini siir hiriinan ywowin. Mi Adi Komii siya kimiirin Juda iikam tani hinin tiri, ya tariigina ya mi komii rani, Juda iikam simiir swoki ikunaei mi simiirin simiir maeyaugi maeyau imiirar swoki iyopkimkikugii. Nningaka. friig

Adi Komii siya iikam whiekakim Juda iikamim simiirim mi Juda iikam tani ikim wi simiirar nanmaiwarkaina swowi.

²⁵ Ti kariir akamim, kara ha naingwowi, ta yaiya saiir yaimwokiyaaimwowim simiir ti sibgu inokninkin, biya inkamki sibgu ninokninkin karam nwowa, kara ha naingwowi kima ti diminin siirgisiir ti inokninkin mi kara pi boriisopi, kima hinina naingwom digworaekwo whiekakim simiirin kimar yinokninkin iski. Nngaka. Adi Komii siya kiyopsibgi haiginuwi Isrel simiir iikamim simiir kwoin imiirin mi wi ta iya Juda iikam tani Adi Komii siya nimbiniin siir yinisim nwowi, sima naingwo tibiim kinnana wi saiirar nadigni. ²⁶ Mi mhoiya ti digworaekwo whiekakim sima digii mi Isrel simiir iikamim ha swoki amswowi Adi Komii siiram mi simiirin wi siyar nanmaiwarkinaei. Adi Komii siir yaiya Yokwo Komii hir nwowa saeya hinina boinka,

inkamin iikam imiir nanmaiwarkainainin, yio om Saionanki nitin inkamin siya. Mi kwoin bibiyeyim Jekopni isidin siir kwoin nau nwokaiyim wi siya kindimdiyugii.

²⁷ Mi ta iya, kara simiir dimin biyeyim simiir kindiyugii mi ta biya kara nimbina, nimbina ya wa nimbiam. ²⁸ Isrel sima Adi Komii siir yai win kibiya digiumii saiir haimriiyugim, sima whwokwoka saika bi nwowikim mi Adi Komii siya simiirin io asi nwokin. Mi iki Juda iikamim simiiram asi ninmiininkinamkin. Dimusi rani, Isrel simiir kamim Adi Komii siya bidi yimbiniin siir iikam nwowam. Mi siya simiiramar naingwokwoin. Dimusi rani, bidi

bɔdiniyarɔn siya sɔmiir brougaeyɔm Ebrahim, Aisak mi Jekop, sɔmiir bɔdi boinɔn hinɔn, kimiir isidɔn wɔ karar kigriraowi mi sɔmiirin wɔ siyɔu miyɔk iirar tirhaiginɔuwi. ²⁹ Adi Komii siya sɔmiirin wɔ siyɔu miyɔk iirar tiri. Dimusi rani, siir kwoinɔn wɔ swoki kisina haigii rani, iikamɔm siya nɔmbingiyɔm, siir iikam nwowam, sɔmiir nanmaiwarkainamɔn. Nɔngaka. ³⁰ Biya Juda iikam tani yaewan kɔma niki kindiyɔu wankɔm Adi Komii siir yai airin mi tariinanɔn Adi Komii siya krɔmiirsi naingwobumbugin mi siya kimiir asi whɔnkɔnsiis haiginɔuwi. Dimusi rani, Isrel sɔmiir iikamɔm, sɔma Adi Komii siirin digɔumii haimriiyɔugigɔm mi siya kɔmiiram asi nɔnmiinɔnkinanii. ³¹ Adi Komii siya kɔmiirsiyɔn ina naingwobumbuwin. Dimusi rani, Isrel sɔmiir iikamɔm sɔma siir yai airin yaewan bɔdi kindiyɔuwangikɔm. Mi tariinanɔn, Adi Komii siya wɔ sɔmiirsi swoki aingwobunaei mi siya sɔmiirin wa whɔnkɔnsiis haiginɔuwi. ³² Mi ti siyɔuɔn Adi Komii siir yai aka nantamiyɔriyɔriiyɔn, Adi Komii siya iikam imiirin wɔ iikamɔm hɔugripkɔikikaigiyɔm wɔ sɔmiir hiriinan hɔugripkɔikikaigi mi Adi Komii siya krɔmiirin ti hiriinan tirkiyɔn mi siya mhoiɔya krɔmiirsi naingwobumbuwi mi wɔ krɔmiir whɔnkɔnsiis haiginɔuwi. Iriig.

Krɔma Adi Komii siir inig iir hainan.

³³ Ha kipi naingwo, krɔmiir Adi Komiiyɔn, siya bɔmbɔuwigi mi iuwi digworaekwowɔm siya nɔnoknɔnkinɔm, ini solwara nwowi siyɔnkrɔnɔm ini sɔmiir haiburɔm mi kougikouwɔn ini siyar

yowiskiyin. Krɪma nɪnoknɪnkɪn tani, ti hɪriinan siyɪuɪn siya tɪriyɪn mi siya krɪmiirɪn wi panɪn panɪna namisi tiri, siya hindara tiri. ³⁴Kaimwoka, Yokwo Komii saeya hinɪna boinka,

yɪpikɪn Biyan Inkam Komii siir kwoɪn iir nɪnoknɪnkɪnɪn, ha? Mi wi nhɪnga boini siirɪn, hinɪnɪn, kira ti hinɪnɪn si ti tɪr, iyɛ? Ti hinɪnɪn si ti tɪr, ha? ³⁵Yɪpiki inkamkɪn dimɪn Adi Komii siir niki hauuwi mi mhoɪya siya siirɪn wa swoki iyopkiyɪuwi siirɪn, ha?

³⁶ Nɪngaka. Digworaekwo whiekakɪm siyar tɪrkikɪm. Mi digworaekwo whiekakɪm simiirɪn ini siyar kigɪrkakɪm mi digworaekwowɪm yɪm ini hɪriiyar nwowɪm, siir kɪnsiis haigɪniuwam. Mi krɪma siir inɪg iirɪn iɪnokɪnokɪn hɪriiyar hainananaei. Taka yaiya, ya yai kaimwoki kaimwoka. Iriig.

12

Krɪmiir mhi kwoɪnim Adi Komii siirɪn inkamɪm dimɪn taemɪn siir nɪnkɪn imiyyaeyim simiir hɪriinan hauugi.

¹ Ti kariir akamɪm, kara kimiirɪn ta yai aiir boɪnɪnkwokwokii, Adi Komii krɪmiir Wanɪn siya krɪmiiramɪn naɪngwobumbu prasae bi kɪnkɪn. Mi siya krɪmiirɪn siyɪu miyɪk miyɪk kasa bi tɪrkɪn, krɪmiir whɪnkɪnsiis haigɪniuwam. Mi krɪma, krɪmiir mhi kwoɪnim Adi Komii siirɪn, inkamɪn nae siir nɪnkɪn imiyyaeyɪn siir hɪriinan hauugi. Mi krɪma siir yai imiir wakaeyokna mi siir mi imiir mɪrii. Mi siya wi krɪmaka nwoki ingwomamair aeyim. Mi ti hɪriinan siyɪuɪn krɪma Adi Komii siir inɪgɪn wi siir nwoki hainan

kɛnɛm. ² Kɛma siyɛuɛm nuan iikamɛm sɛma tiriyɛm sɛmiir kipi kɛgna dirɛraerar. Nɛngaka. Kɛma Adi Komii siir tiki kɛgnɛnkɛnki, kɛmiir kwoɛn imiir hɛurworwokaiyamɛn mi kɛma wɛ Adi Komii siirgisiiram wakaeyokna apan iikam nwoki owɛm. Mi kɛma wɛ haini nɛnoknɛnkɛni digworaekwowɛm Adi Komii siya naingwowɛm kɛma tiram. Yɛo tiriiginɛn ini yokiyɛn, Adi Komii siirin wɛ maɛrgɛmaɛrga siya nwowaiginɛuwɛ. Mi Tiriiginɛn, krɛmiirin wɛ siya whɛnkɛnsiis haiginɛuwɛ.

³ Adi Komii siya kariirsi naingwobumbugin mi siya kariirin siir aposel inkam asi nokmwɛn okwohaiginɛugin. Mi ta hiriinan kara inɛgakɛn kɛmiirin hɛniina boinɛm, wɛm kɛma inɛg karamaɛ iikamɛm kɛma ha kipi naingwo kɛma wɛ inɛg komiigak iikam nwowi. Nɛngaka. Kɛma, kɛmamar kipi naingwona mi kɛma, kɛmiir naingwo tɛbmiiya Adi Komii siya hauuwa kɛmiir, saiirgɛsaiir digar hid. Mi kɛma wɛ tɛ dimɛnin siya nɛmbingiyɛn tiram wɛ siir nwoki tirɛm. ⁴ Krɛma dɛnoknɛnkɛn, krɛmiir pɛua kwɛruwaɛrga mi saiir pɛua haɛmii haɛmiiyɛm kasa rani. Pɛu haɛmii nhɛrim yɛm dimɛn whɛr nonkwo dirɛraerarikɛm mi nhɛrim yɛm dimɛn whɛr mi onkwo dirɛraerarikɛm sɛma dimɛn whɛrua bi nonkwo dirɛraerarikɛm. ⁵ Mi tɛ hiriinan siyɛuɛn krɛma iikam kasa rani mi krɛma ini pɛu kwɛruwananar swoki owɛm. Dimusi rani, krɛma Kraisiir yai aiir wakaeyokna apkɛm mi krɛma ini irɛpar yitɛnakɛuwɛm. Mi krɛma, krɛma krɛma tɛ swoki whɛnkɛnsiis ankɛnsiis irni nwɛrniyɛn. ⁶ Mi dimɛnim Adi Komii siya tiriyɛm mi siya hauuwiyɛm krɛmiir sɛma hirii hiriinankɛna rani. Nɛngaka.

Adi Komii siya kimiirsi naingwobumbugin mi kima wi hainii ninokninkini diminin siya kimiir boinmauuin. Mi siya ta yai boinmimauuni ninokninkina inkam nwirni hauuwi mi siya siir naingwo tibmiiya saiir digar boinmimauu. ⁷ Mi Adi Komii siya krimiirin kirie siir mi aiir miriiyam hauuwi. Iki iikam nhirim sima whinkinsiisam mi kima ta mi aiirgi aiirrarar sibgu mirii iski. Mi Adi Komii siya kimiirin kirie siir yai aiir boinmimauuam hauuwi. Mi kima ta miya siya hauua saiirgisaiirrarar sibgu mirii iski. ⁸ Mi kima iikamim Adi Komii siya nimbiniim iikam nhirmi nokboin prapas haiginiuwi mi ti hiriinan siyiun kima tirin simiir, simiirin wi siya whinkinsiis haiginiuwi. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim iikam nhirmi nokboin prapas haiginiuam mi kima ta mi aiirrarar sibgu mirii simiir whinkinsiis haiginiuam. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim digworaekwo iikam nhirmi soitkin hauuam mi sima ta mi aiirin sibgu mirii mi simiirin digworaekwowim hoimgakar soitkin hauu. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim iikam nhirmi kou nwowim, kima sibgu tir mi kima wi sibgu dwo. Mi iikamim yipiki Adi Komii siya nimbingiyim, iikam nhirmissi naingwoyimyokim, sima saiirin wi sibgu tir. Mi kima simiirin wi nimbuniniekakar dwoki.

⁹ Kima kipi niksisae, kima irni kwirniyammar daingwo dimin miyik miyikim simiiraramar daingwo. Mi diminim biye nwowiyim simiiram in kipi naingwo. ¹⁰ Irni nwirniyam naingwokwowiya, ini kiriir yinwigim simiiram kira naingwowiya ini saiir hiriinan yowa

iikam nħirmiyam naingwokwowiya ini kiramar naingwonaeyia ini saiir haibura. ¹¹ Kima piugi kipi piyao. Dimin kima tiriyin Biyan Inkam Komii siir kimiir kwoinin ti siirarar hauu iguski. ¹² Kima maigimaigra hiriyar dwokripkai iya Biyan Inkam Komiiyin Kraisiya swoki itana saiiram. Mi iya kimiirin dimin biyieki kimbu haiginuwi, kima wi sibgu dokworinu. Adi Komii siiramın dimin taeminamin. Inokinokar sriinanae. ¹³ Mi iikam nħirim naingwo tibmii kaniyim sima paeprkabnan nwowi mi kima simiirin kimiir digwokworaekwo imiirar hauu. Mi iikam nħirim om whiranim kimaka boinaenakiyam niti, kima simiirin igi haigi idwokaigi.

¹⁴ Mi iikamim kimiir nonkwoninwomwħrninkin haiginuwi kima simiirin yamdi kipi swoki tir. Kima simiirin siyiu miyiki miyik iirar tir. Mi Adi Komii siiram kwisboinki simiir whinkinsiis haiginuwim. ¹⁵ Mi iikamim maigimaigra nwowi mi wim kima iriipi hiriinan simakar timi inkin maigimaigra. Mi sima hik mi haii mi wim kima iriipi hiriinan hik simakar timi inkin hai. ¹⁶ Kima iripa dongwomamaer ae kima ha kipi naingwo, kouwin ini kimar ywowim. Nningaka. Kima iki iikamim inig karamaeyim simaka damasu mirii, iki mi bibiyeyim sima miriirim simiir. Mi kima iki iikam nħirim simiirin ha kipi naingwo, ninokninkin komiigakin kimar yo. Nningaka. ¹⁷ Mi kima iikamim siyiu biyie kimiir tiri simiirin yamdi kipi swoki tir haiginu. Mi kima iikam imiirin dimin miyik iirar tirii mi sima wa kigninokninkinkii. Wim kima siyiu miyiki miyik iirar tirii. ¹⁸ Mi siyiu kakin

n̄uwi, k̄ima digworaekwosi k̄ipi n̄iniinansao. N̄iingaka. K̄imiir kwoin komiiȳin iikam imaka nongwomamāir aeyam daingwo. ¹⁹ T̄i kariir akam̄im k̄ima iikam̄im k̄imiir tirbuw̄im simiir̄in yamdi tirbuwam k̄ipi swoki tir. K̄ima t̄i iikam̄im io k̄imaka nwow̄im, simiir̄in Adi Komii siiramar dwo. W̄i yamdi siyar t̄iri. K̄ima t̄i dim̄inim Adi Komii siiram dwo yamdi siyar t̄ir̄im. Dimusi rani, siir yaiya Yokwo Komii saiir h̄ir nwokaiȳim h̄iniina boink̄im, simiir̄in mhoiyya w̄i yamdi karar tirhaiḡin̄uwi m̄i w̄i karar nonkwobumbun̄ink̄in haiḡin̄uwi. ²⁰ M̄i k̄ima iikam̄im siȳu biȳie k̄imiir t̄ir̄im simiir̄in yamdi k̄ipi swoki tir. M̄i sima m̄h̄igi naowi, k̄ima simiir̄in naemin ha tim̄i hauu sima naeyam. M̄i sima kwoink̄i m̄i haeii, k̄ima simiir̄in op ha tim̄i hauu kwiyae. M̄i k̄ima simiir̄in h̄iriinan t̄iri, m̄i sima w̄i n̄idid prasaekik̄in tani, t̄i siȳu biȳeȳin sima t̄ir̄in k̄imiir siirsiȳin. M̄i t̄i h̄iriinan siȳūin ȳio ini nh̄iridm̄ir parid siȳit̄k̄ink̄inan ywow̄in simiir mwo imiir. ²¹ M̄i h̄iriinank̄i n̄uwi, k̄ima siȳu biȳeȳin siiram k̄ipi kiwaki, siya nikwowaisiiyam. N̄iingaka. K̄ima siȳu biȳie imiir̄in siȳu m̄iyȳik̄in k̄ima t̄iriȳin siya dikwowaisii. Iriig.

13

K̄ima gavman simiir siȳu imiir dap

¹ Iikam hoimgak krimarin, gavman simiir inkam komii komiiȳim simiir yai imiir wakaeyokna. Adi Komii krimiir Wan̄in siyar nokmw̄in okwo haiḡin̄uḡim gavman simiir̄in, iki iikam wh̄iekak̄im omom omoman̄im simiir k̄igriraowam. Adi Komii siyar n̄im̄bingik̄in, iikam

imiirin, gavman nwowamin krimiir kigriiraowam tariinanin. ² Mi iikamim gavmani iikamim simiir yai wakaeyokna karam nwowim, yim sima digumii Adi Komii siir haimriiyi uwi mi ti hiriinan kamim, yim siyar nokmwim okwo haiginiugim, ta hiriinan mi aiir nwowamin. Mi sima gavman siir yai aiir wakaeyokna karam nwowi, simiirin wi gavman siya nonkwoninwoimwii rninkin haigini uwi. ³ Mi iikamim siyiu miyik sibgu tiriyim, kima ha kipi naingwo gavman siya wi io kimiir nwowi. Nningaka. Mi iikamim siyiu biyie tiriyim, sima didid simiirsiiyin. Mi kima gavman siirsi dididi, io kimiir nwosi mi kima wi ti hiriinan siyiuin siir di tirii kima wi siyiu miyik iirrarar pi tirin. ⁴ Yim sima Adi Komii siir igsoa sair nokwokairinanan ywowim. Mi kimiirin ini simar kigirkakim mi kima wi iripar nwoke ingwomamaire aeyim. Mi kima siyiu biyie tiri, kima wi didid. Dimusi rani, sima inig komiigak whisarii bi nwokim mi kimiirin simiir kirie aeya nonkwowi mi wi sima nonkwobumbuninkin haigini uwi. Adi Komii siir igsoa simar nokwokairinaka, iikamim siyiu biyie tiriyim simiir nonkwobumbuninkinam. ⁵ Dimino whiskwo kima wakaeyokna api gavman siir yai aiirin. Kimiirin wi Adi Komii siya pi nonkwobumbuninkinisi mi wi mi naingwoyim yoknanaeisi. ⁶ Wim kima umirim Gavman simiir asi hauuwi, Adi Komii siir igsoa simar nokwokairinanaowida, kimiir kigriiraowam inokinokin mi kima wi wadie nwoke owim. ⁷ Mi kima dimin taeminim gavman simiir iikam ima nikuiwiyim, simiir hauuwam yim ha

timi hauugi. Mi Kima gavmani iikamim umiram sima sriigiyim, kima simiirin ha timi hauugi. Mi sima nuni umiram mi sriigii, yi iriipa hiriinan ha timi hauugi. Mi gavmani iikamim yim sima ini krimiir kou ywowim mi krima simiirin siyiu miyikimiyik iirar sibgu tir. Iriig.

Mi iikamim iikam nhiram naingwowiyim, yim sima Adi Komii siir siyiu iir napikim.

⁸ Mi kima inkam nwiri dimin haii, wi niyopkiyiu karamae kipi swoki o. Mi kima inkam nwiraka wi hiriinankak kipi nwo. Mi diminin whiruwaargin, niyopkiyiu dig nwo karamae nwowi, irni nwirniyam naingwokwowyin. Mi iikamim, iikam nhirmiyam naingwokwowyim yim sima Adi Komii siir siyiu iir napkim. ⁹ Adi Komii siir siyiu komiiyin hinina boinkin, kima hii inkam nwirni wig aka kipi nanae mi wig irni kam aka kipi mi anae. Mi inkam kipi mi isomsom aokao mi hii kipi mi tauae mi kipi mi kigmair, ti sima sima rani, siyiu komii siir yai nhirim ina mi owim. Mi diminin whiruwaargin simiir kou nwowin, yio hiningin kima iikamim kimiir omaka kingiin nwowim, simiiram in kiramar naingwonaeya sair hiriinan daingwo. ¹⁰ Iikamim, iikam nhiram naingwowiyim sima simiirin siyiu biye bi tirikim mi ti hiriinan siyiuin iikam nhiram naingwowiyin, yio Adi Komii siirgisiir siyiu iirar napi.

¹¹ Kima hiriinan tir iya Jisis Krai siya swoki iuuniyana nua tiriir ini kingiin nwowa. Mi kima Jisis Krai siir mi aiir mirii wi kipi mirii piyapiyao. ¹² Ihi, iya siya swoki itana nua tiriir, ini kingiin nwowa. Mi krimiir iya ti nuin dimin biyeeki

naokingugukikaiyɪn siir nwowana ɪni dɪg kingiɪn nwowa. Mɪ krɪma Setan siir siyɪu biyɪeyɪm yɪm ti ɪuguski. Mɪ Adi Komii siir kirɪe aɪɪr hai mɪ Setan siir ti swoki kwatio. ¹³ Krɪma siyɪu mɪiyɪk ɪiir sibgu ap mɪ siir sibgu tɪr. Iikamɪm nabɪe kɪgomok apiyɪm sɪm hɪnɪn mɪ siyɪu biyɪe siir kɪpi nap iki iikamɪm nɪi tɪsɪsɪr apiyɪm sɪmiir hɪriinan. Yɪm ɪni op biyɪeya kwiyae whaowaeiya saɪɪr kwiyae whaowaenan ywowɪm. Sɪma hɪi nanaekɪm mɪ yaii prɪɪnɪnii prɪɪnɪniigɪm mɪ io whwonkam nanaokɪm mɪ wranan nɪnsikɪm. ¹⁴ Mɪ wɪm kɪma wɪ hɪriinan kɪpi tɪr kɪma Jisɪs Krai siir kirɪe aɪɪr hai. Mɪ dimɪn biyɪeyɪm kɪmiir kwoɪnki naingwowyɪm tɪram, yɪm wɪ kɪpi tɪr. Iriig.

14

Krɪma iikam nhɪrɪm naingwo tɪbmiiyɪm sɪmiir kɪpi hid.

¹ Mɪ iikam nhɪrɪm naingwo tɪbmiiya kirɪe nwo karam nwowi Jisɪs Krai siiramɪn mɪ kɪma sɪmiirɪn kɪpi hɪuyarmai kɪma sɪmiiram dapiyao Adi Komii siir inɪg ɪiirɪn kɪnakar hainanam. Mɪ kɪma dimɪnɪn whwokwoka nwo karam nwowyɪm sɪmiir kɪpi nɪnkinwamwarkɪi boɪn. ² Boɪniyɪo yaiya kara pi hɪnɪna boɪni, mɪ inkamɪn Adi Komii siiram naingwo tɪbmiiyɪn siir naingwo tɪbmiiya saeya ha boɪni, ti naepai naepaiyɪm yɪm hɪriiyar daeswo, yɪo siya wa dae. Mɪ nwɪrɪn siir naingwo tɪbmiiya Adi Komii siiramɪn kirɪe nwo karam nwowi, yɪo wɪ kɪuaekɪuaeyɪm sɪmiirarar timi ae. ³ Mɪ inkamɪn naepai naepai naeyɪn, siya iki inkamɪn naepai naepai naesi nididiyɪn siir kɪpi nɪgbumbu, yɪo ti hɪriinan siyɪuɪn yɪo mɪiyɪk rani. Mɪ inkamɪn

kɩuaekɩuae ara mi aeiɣin yɔ iriipa hiriinan, iki inkamin naepai naepai imiirar naeyarkakiɣin siir kipi mi igbumbu. Mi yɔ tiriiginin yɔ iriipa hiriinan miɣik rani. Dimusi rani, simiirin Adi Komii kɩmiir Wanin siya biɔi yanmaiwarkainas-wowin. ⁴ Kima hiriɣar naingwowi iki iikam nhirim Kraisi siir mi miriɣim, simiir hidim mi kou ini kimar ywowim, ha? Biyan Inkam Komii siya hidi digworaekwo whiekakim siir iikam ima tirim simiirin wi wadieyar nwowi, iyie? Wi wadie nwo rani, aniya? Simiirin wi Adi Komii siyar whinkinsiis haiginuwi, siyɩu miɣik tiramin.

⁵ Mi iikam nhirim yim ha naingwowi, ii nhirim simiir kouwin ini ii kwira kou saeya ywowa. Mi iikam nhirim yim ha naingwowi, ii whiekakim ini hirii hiriinankimar ywowim. Mi Kima irira nwinwira diminin kima naingwowiɣin, siiramin sibgu daingwo omok hid. ⁶ Mi iikamim ha naingwowim, ii nhirim iki ii nhirim simiir kouwin ini sima ywowin, yim sima Biyan Inkam Komii siir inigin hiriinan sairsiyar mi hainani. Mi iikamim naepai naepai imiir naeyarkakiɣim, yim sima Biyan Inkam Komiiɣin siir inigin simirsiyar mi hainani. Dimusi rani, sima ti naeyim Adi Komii siya hauɣiyim simiir, siirin simirsi ti swoki boin wadieki. Mi iikamim kɩuae kɩuae ara naeyim, yim sima Biyan Inkam Komiiɣin siir inigin ti simirsiyar mi hainani. Mi sima Adi Komii siirin ti naeyim siya hauuim pi simirsiyar mi boin wadieki. ⁷ Inkam nwirkin siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyamin, siya bi nonkwokin. Nningaka. Mi inkam nwirki siir kwoin aingar bi mi aingwo aonamkin. Nningaka. ⁸ Mi krima

omwaiyar mi waiyaei yio Biyan Inkam Komii siirar diminkin. Mi krɪma mi aonami yio iriipa hiriinan Biyan Inkam Komii siirar diminkin mi krɪma omwaiyar mi waiyaei mi krɪma mi aonami, nɪmkrɪma Kraisiir iikamkim. ⁹ Dimusi rani, siya bɪdiya yaowin mi ini iki iikamim naokaowim mi iikamim krɪma ti omwaiya niki waiyam siya ini krɪmiir Biyan Inkam Komii nwowin.

¹⁰ Mi dimusika, kɪma kɪmiir nomiiyauim simiirin whisarii prii hɪdi, ha? Mi dimusika, kɪma kɪmiir nomiiyauim simiir nigbumbuim, ha? Mi mhoiia krɪma homgakarɪn wi Adi Komii siir whwonkam ida nokwowi. Mi dimɪnpai dimɪnpaiyim wi siyar hɪd iski. ¹¹ Adi Komii siya Yokwo Komii saiirin hɪniina boinkikin, Biyan Inkam Komiiyin siya hɪniina boinkikin, kara kɪmiirin yaimwower boinki, kara ini omwaiyar waiyin. Ombud komiiyin wi ogmwo kariir whwonkam idair nini hɪunii mi sima wa boini Adi Komii kɪngi kɪnin kirargin.

¹² Mi krɪma irira nwinwira Adi Komii siirin, wi krɪmiir yapayapa kwoin imiirar boini, krɪma ti dimɪn taeminim hɪniin dimusi tɪrkim, iya krɪma ti nu iir niki owa. Mi krɪma wi mɪntarao, siyɪuin krɪma tirin iki nomiiyau nhirim naingwo tɪbmii kɪnim sim. Iriig.

Krɪma nomiiyauim naingwo tɪbmiiyim simiir naingwo tɪbmiiya saiir kipi tirbu.

¹³ Mi krɪma, krɪmiir nomiiyauwim simiir kipi hɪd. Kɪma ti dimɪn hɪriinanim simiirsi daingwo. Kɪma, kɪmiir nomiiyau imiirin dimɪn kipi swoki

tirsran simiir nikpitmaiyamin siyu biyie tiram mi sima nanka ikiyam. Nungaka. ¹⁴ An kara Jisis Krai saika bidi yitnakiukikin mi kara asi ninomokninkini, digworaekwo whiekakim wadie kina nwo imiirin. Mi nwrki ha naingwowi, ti diminin miyik rani mi siya wi kipi tir mi wi kipi mi ae. ¹⁵ Mi naeyin kira naeyin, kiriir nomiyauin kiriirsiyin hikak siya nwowi mi ti hiriinan siyiuin, yio nomiyauam naingwokwowyin si rani. Mi ti dimin hiriinanin kima naeyin siirin, kima iikamim yipiki Krai siya naowin simiirsiyin, simiir whwonkam ida kipi nae, simiir naingwo tɔbmii aiir tirbuam. ¹⁶ Mi dimin whir kipi swoki isii mauu iikam nhirmiyin, wim wi sim pi boinbumbuwisi ti diminin kima ha naingwowyin, yio wadiekin mi yim sima wa boini, yio miyik rani. ¹⁷ Mi dimin miyik miyikim Adi Komii siir isidin siirim, yim naeni dimin tani mi yim op kwiyaeni dimin tani. Nungaka. Yim hinin hiningim, dimin whirki kimbu karamae nwo mi iripa Adi Komii saika nongwomamair aei mi maigimaiga nwo. Yim ti dimin hininim yim Adi Komii siir naeyu ieya hauugim. Mi ti diminin simakisimaigim kougi kou nwowim. ¹⁸ Mi kira ta mi hiriinana saiir mirii Jisis Krai siiram mi Adi Komii siya kiriirin wi maigimaiga prasae nwo rani, ta miya kira miriia sairam. Mi kimiir nomiyauim yim iriipa hiriinan wi maigimaigar mi owi.

¹⁹ Mi krma siyiuin krimiir whinkinsiis haiginuwiyin, iripa nongwomamair aeyin mi kirie irni nwrni hauuwiyin, siir dap. ²⁰ Kima Adi Komii siir miya ti naeyam kima naeyim tirim simiirsi ara kipi tirbu. Nae whiekakim

yim wadiekinargim. Mi ti diminin kira naeyam tirin, kiriir nomiiyau siir whwonkam ida siir naingwo tibmiiya saiir nanka ikii, yio tiriiginin wi biyieki biyie nwowi. ²¹ Mi diminin kira naeyam naingwowin mi opa kira kwiyaeyam naingwowa, kiriir nomiiyau iirin siya nanka ikii mi kira ti hiriinan diminim wi kipi swoki tirmimin wi hindarar ditkii iuguski. ²² Mi diminin kira ha naingwowyin yio nae dimin kibikin mi kima siir naeyam naingwowi yio kimakima dimprio ae, kima inkam nwirni kwoin nipiyaokiiyim kipi tir, yio kima mi Adi Komii siya kimiirarar diminkan. Mi kimiir kwoinim ha naingwowi siyiuin kima tiram naingwowin yio siyiu wadiekin mi sima wi maigimaigra nwowi. ²³ Mi inkamin kwoinin whisa nwowi diminin siya naeyam naingwowin mi siya siirin wi kipi nae. Mi siya ti dimin iir naei, yio siya dimin biyie bidi tirin. Mi diminin kira ha naingwowin, yio dimin biyiekin mi kira siirin hiriyyar tirkrpkaii, yio tiriiginin, Adi Komii siya ha boini, tiki diminin yio dimin biyiekin. Iriig.

15

Krima Kraiis siir yai aairar wakaeyokna ap.

¹ Mi iikam krima yipiki naingwo tibmii kinim Jisis Kraiis siiram, krima iki iikamin Jisis Kraiis siiram naingwo tibmii kin karamae nwowim simiir whinkinsiis haiginu, yim wi pi nikii iuguskiisi. Mi krima, krimamar kipi naingwona. ² Nim wi krimamar pi naingwonaeisi, krima iki iikamin naingwo tibmii kinim simiir whinkinsiis haiginu mi simiir naingwo tibmiiya Jisis Kraiis

siiramın wı kırıe nwoki owi. ³ Adi Komii siir Yokwo Komiiya hınına boınka, siya kırımir Biiyan Inkam Komiiyin, siya siir kwoınairga bi nıtkın, kırımiram nauni mıriiniyim. Nıngaka. Adi Komii siir Yokwo Komiiya saeya hınına boınka, ti yai bibiyeyim sima nıgbumbuwiyim, an kara ini warar mı ikın hıkın mı kırıma wı kırımir kwoınkar kipi naıngwo mırii. ⁴ Ti yayım bıya sima wınkıyım Adi Komii siir Yokwo Komii aiir, yım kırımir nowamwarkai haıgınuwam wınkıkım. Mı iya sima ti yai imiir wınkıyım, sima mınam wınkıkım kırımir kwoın imiir wokmai haıgınuwam. Mı hırıinankı nuwi, kırıma wı naıngwo tıbmii kın pranae kın tani, ta iya omwai Adi Komii saıka waiyayokiyokiyana saıiramın. ⁵ Adi Komii kırımir Wanın sikisiyairgin kırımir wokmai haıgınuwıyın mı kırımir whınkınsiis haıgınuwıyın sowiir bwamkibwamın. Mı kara Adi Komii siiramın hırıinan saıiram kwısbın yokiyokıgın. Mı iya siya kırımir whınkınsiis haıgınuwi mı kırıma ırıpa dongwomamair ae, Jısis Kraıs siya tırın sıyın kırımir nısiimauuwın siir hırıinan. ⁶ Mı kırıma wı kwoın whıruwar dwoki mı wı diriyar timı boınki, Adi Komii siir inıg iir hainan praprasmın kırımir Biiyan Inkam Komiiyin Jısis Kraıs siir Adın. İriig.

Krais siya Juda iikamım mı Juda iikam tani ikım simiir kinsıis haıgınu swokın.

⁷ Jısis Kraıs siya bıdi mı boının, kırıma siir iikam nwowam. Mı ırıpa hırıinan sıyın kırıma nwırni ırniyamar timı aıngwo. Mı hırıinankı nuwi, iikamım sima wı Adi Komii siir inıg iir hainan prapraski. Dimusi rani, sima kırımir sıyın iir

kigim. ⁸ Mi ti yayim kara kimiir boinmimauuwim simiir yaimwokiayimwowim yim hinngim, Jisis Krai siya Juda iikamim, yipiki mois kitiyopnir haiiyim simiir whisarii mi primiriyan inkam nwokin. Siya simiir nisiimauuwam tirkin siir Adin siir yaimwo kana. Mi Adi Komii siya dimin taeminim krimiir brougae wanwiyaeiyim simiir nimbingiyim bidi bidiniyar Ebrahim Aisak mi Jekop simiirin wi siya tiri. ⁹ Kima mi kimiir nomi-yauuwim naingwo tibmii kinim kima iripar dongwomamair ae. Dimusi rani, krais siya iki Juda iikam tani simiiram warar nitkin. Mi sima wi Adi Komii siir inig iir nwoki hainan prapasim ti iikam whiekakam siya naingwowiya saiirsi. Yokwo Komii saiir yayi hiniina boinka,

mi ini mi owin kara ti Juda iikam tani simakar mi owin mi kara mwai wi kiriir inig iir hainan prapas waowi. ¹⁰ Mi Yokwo Komii saiir yai kwira saeya ha boinkika, kima iikamim Juda iikam tani, kima maingimairga dwo Juda iikamim simakain. ¹¹ Mi haimii whirin yo hiniina boinkikin, kima iikamim Juda iikam tani, kima Biyan Inkam Komii siir inig iir hainan prapraski. Mi iikam whiekak kimarim, siir inig iirin nhamii nhamii kipi hainan prapraski. ¹² Profet inkamim Aisaia siya Yokwo Komii saiirin hiniina win boinkikin, mhoiya inkam nwirin wi sipi niti, yo Jesini isidin siirgin Devidni adin mi iikamim Juda iikam tani hinda tinda nwowim, simiirin wi siyar kigiski. Mi sima wi hiniina naingwo aingwo tibmii kini, simiirin wi

siya nanmaiwarkainaei.

¹³ Adi Komii siya'irgin, k'rimiir naingwo tibmii k'ina saiir bwamki bwamin. Kara ha naingwowi, ma'irgima'irga mi iripa nongwomama'ir aei siy'iuin yo kimiir d'inkinukikai. Mi Adi Komii siir naey'iuin siir dimin k'irie k'rieyim wi kimiir nwoki wh'inkinsiis haigin'uwim, ta Adi Komii siiram kima nwowa siya nanmaiwarkainam. Iriig.

Pol siya siir mi airam ma'irgima'irgakin.

¹⁴ Ti kariir akamim, kara bidi yinokn'inkin, kima iikam wad'ekim mi Adi Komii siir yai imiirin kimar yinokn'inkin. Mi irni nwirniyin kimar mi owimwarkaiyi'uwu, wi digar mi owi. ¹⁵ Mi yokwowa ti digworaekwo imiira igao yai kara winbo'inkiya, kimiiram, kara bi nididgin simiir boinm'imausiyin. N'ingaka. Kara m'insi winkikin, kima wi pi naingwo owouwisi, ti digworaekwo imiirin. Dimusi rani, kariirin Jisis Kraiss siir aposel inkam nwowamin Adi Komii siya nokmon okwo haigin'ugun. ¹⁶ Mi kara siir mi'iyen inkam asi nwokin, iki Juda iikam tani simiirsi nini miri'iyuwim. Mi an kara ini pris inkamnan ywowin, Adi Komii siir yai win k'ibiya saiir boinm'imauwam simiir. Mi iya sima Jisis Kraiss siiram naingwo tibmii k'ini mi Adi Komii siir naey'iuin simiirin dimin wh'irki kimbu karamae nwohaigin'uwu, siir whwonkam idain mi simiirin kara swoki hauugi, diminin Adi Komii siir hauugiyin siir h'iriinan mi siya bigi wi nasmirwaiyar nwoki owim sima siir iikam k'ing' k'in nwowam. ¹⁷ Mi an kara Kraiss siir inkamkin mi kara ma'irgima'irga asi nwowi ta

miiya Adi Komii siira kara miiyiya sairamın. ¹⁸ Kara pi dimin whir wara boin tani, kara miiyim kara miiyım Krais siya whindiriraerarım kariir, pi simiir boini, iikamım Juda iikam tani sima wi siir yai aiir nwoki wakaeyoknaım mi wa nwoki aingwo tıbmii kınım. Mi ti yaimın diminım kara tirım siya whinkinsiis haiginıugin. ¹⁹ Kariirin Adi Komii siir naeyıu ieyar whinkinsiis haiginıugin, dimin kirie komiiyim biya iikamki kig karam nwowım simiirin. Mi kara Jisis Krais siir yai win kibi kibiyım om komii Jerusalem hirankar boinmımauunaniyin, ini nu Ilirikam hirar yadigıuwın. ²⁰ Mi ti diminım kara tirım, kariir kwoın komiiyin, simar nwokin, krais siir yai win kibiya sair boinmımauuwamın, iki iikam nhirım, om nhiranım simiir hiranım wakae karamae nwowım simiir. An wi iki omoman kam nhirkim sim niki boinmımauuwım, wi sim pi swoki boinmımauuwisi. Kara yının inkam nwırkin ninansiin okwogikin omaka siir idwo haigin miiyım pi boriisopi. ²¹ Niingaka. Kara Yokwo Komii sair yaiyım simiir wakaeyokna apam tiri, saeya hinına boinka, iikamım Krais siir dimin taemin imiir kig karam nwowım wi sima kigi siirin. Mi iikamım biya siir yai aiir wakae karamae nwowım sima wa ninoknınkini siir yai aiirin. Iriig.

Pol siya om komii Rom hiran iikamım simiir kignakiyam tirkin mi nu Spen hiriir namım warar mi tiri.

²² Inokınokın kara kimiir kignakiyam ina naingwowın, kariirin ta mi aeyar kwıpiyaokıi mi kara kimiir kignakiyamın panınsi yıtsi. ²³ Biewii

biewiiyim namkiyim, kara kimiiram nitima naingwokin. Mi tariinanin kariir miyim tapairin ini dig ywogigim. ²⁴ Mi tariinanin kara kimiir kignakiyam tiri mi nu Spen hiriirin pi mhoiia nwoki amim. Mi kara, kimaka warauur nini gwo ae sasaenakii mi kariirin wi siyuam kima nwoki whinkiyansa haiginugiyim nu Spen hiriir namamin. ²⁵ Mi tariinanarin kara pi om komii Jerusalem tiriir swoki ami Adi Komii siir iikamim hiranim simiiram. ²⁶ Mi iikamim naingwo tibmii kiiiyim nu Mesodonia mi nu Grik hiranim sima kwoin whiruwa bidi ywokiyim, umir haingiriyu haiginkiyim, Adi Komii siir iikam paeprikabim om komii Jerusalem hir nwowim simiiram. ²⁷ Kwoin whiruwa sima simar nwokikin hiriinan tiramin. Mi sima om komii Jerusalem hiran iikamim simakan dinaukakim. Iya Juda iikamim sima boinmimauuwa yai win kibi kibiyim iikamim Juda iikam tani simiir, sima naingwo tibmiyam Jisis Kraiis siiram, saiirsika. Mi ini mi owin, sima Juda iikam paeprikabim om komii Jerusalem hiranim Adi Komii siirim, simiir mi whinkinsiisim, ta simiir dinau aiiir digiyam. ²⁸ Biyyin, kara pi ti diminin siir tiram niki ami mi ti umirim sima haingiriyu hauugiyim kara simiir nikini onkwo hauugigi. Mi kara nu Spen hiriir namim tiri mi bi wi kimiir nikini kigigi. ²⁹ Mi iya kara kimiir kigam tiri, kara hiriya naingwowi Kraiis siir dimin miyik miyikim wi kariirarar nakaisikini. Mi kara simiirin wi kimiirar mi whinkinsiis haiginuwi.

³⁰ Ti kariir akamim kara kimaka srii komiigakin. Dimusi rani, kima Jisis Kraiis siirim naingwokwonanaei mi Adi Komii siir

naeyɔ siir kirɛya kɪma ɪrni nwɪrniyamɪn ɪna ninan aɪngwokwowɪm. Mɪ kara ha naɪngwowi, kɪma Adi Komii siiramɪn kariiram wara dɪnkɪn kwɪsboɪn ³¹ kariir whɪnkɪnsiis haɪɪnɪuwam, tɪ iikamɪm nu haɪmii Juda hɪranɪm, kariirɪn wɪ sɪma pɪ nɪsomaowisi. Mɪ kɪma siiramɪn tɪ umɪrɪm kara hauwi Adi Komii siir iikamɪm om komii Jerusalem hɪranɪm sɪmiir siiram warar timɪ kwɪsboɪn, sɪma wɪ maɪrgɪmaɪrga nwokɪ owɪm. ³² Mɪ Adi Komii siya ha naɪngwowi kara kɪmiir winɪ kɪgnaki mɪ kara wɪ kɪmaka ninɪ ongwomamaɪr aesasaenakiyɪm. ³³ Kara ha naɪngwowi, Adi Komiiyɪn yɪpɪkɪn krɪma nongwomamaɪr aeni bwam nonkwowɪn, siya ɪni whɪekak kɪmakar nwowɪn. Kaimwoka. Iriig.

16

Pol siya iikamɪm sɪmiir nokboɪnmamaɪrgikɪn.

¹ Kara kɪmiirɪn wig ɪra saiir boɪnkii, saiir ɪnɪɪn Fibika saeya Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna api wiga. Mɪ iikamɪm Adi Komii siiram naɪngwo tɪbmɪiyɪm om Senkria hɪranɪm sɪmiirɪn saeya whɪnkɪnsiisika. ² Kara kɪmiirɪn ta wig aiirɪn mɪnam boɪnmauu wakaekii, kɪma saiir nokboɪnmamaɪr haɪɪnɪuwɪm kɪma nokboɪnmamaɪr haɪɪnɪuwa iki iikam nɪhɪrɪm Adi Komii siiram naɪngwo tɪbmɪi kɪnɪm sɪmiir, saiir hɪriinan. Mɪ kɪma saiirɪn siyɔ mɪiyɪk ɪiirar tɪr siyɔɪn Adi Komii siya naɪngwowɪn kɪma tɪram saiir. Mɪ dimɪnɪn saeya haiyam naɪngwowɪn saiirɪn whɪnkɪnsiis haɪɪnɪu. Dimusi rani, kariirɪn saeya whɪnkɪnsiis haɪɪnɪugin mɪ iikam nɪhɪrɪm sɪmiirɪn ɪriipa hɪriinan.

³ Mi ta kariir nokboinmamaira kima Prisila mi sair kam ieya Akwila sowerwai tini boinu yo sowa Jisis Krai siir mi kibiya kanaka miriigo. ⁴ Mi biya sowawaiyin parii parii naowim kariir whindiriraersi. Kanakana rani, sower si maigimaiga, iki iikamim hinda tinda nwowim Juda iikam tani naingwo tibmii kinim yim sima iriipa hiriinan maigimaiga bidiyar mi owim sowerwaiyin. ⁵ Mi kima iikamim sowerwai omaka hirar haingiriyu idwokai hainaniyim Adi Komii siir inig iir, simiir ha boin, kara simiir nokboinmamaigikin. ⁶ Mi Maria sairin ha timi boin, kara sair nokboinmamaigikin. Saeya kimirin dimin taemin kasa bi whindiriraerar haiginuga. ⁷ Mi kima Andronikas mi Junias sowerin ha timi boin, kara sower nokboinmamaigikin. Mi ti Juda inkam nwisow sowa kanakar ninkin huyokiyokaigwo maeyauwa mi biye miriia sair. Mi aposel kamim sima sower bidi sibgu inokninkim. Mi biyarin kara Krai siiram niki aingwo tibmii kin kamaeyar niki owa mi ywo sowa sairar naingwo tibmii kingwo.

⁸ Mi kima Aplietas siirin ha timi boin, kara siir nokboinmamaigikin. Siya kariir nomiyau kibikin, Biyan Inkam Komii siir mi aair mirigin. ⁹ Mi kima Eban siirin ha timi boin, kara siir nokboinmamaigikin. Siya Biyan Inkam Komii siir mi aairin kanakar mirigin. Mi kima Stekis siirin warar timi boin kara siir nokboinmamaigikin. Dimusi rani, siya kariir nomiyau kibikin. ¹⁰ Mi kima Apelis siirin ha timini boinu, kara siir nokboinmamaigikin,

kara iikam nhirim simiir yai wakaekin siya Krais siir siyugɛ siyɛ u iirar napkin. Mi siirin iikam biyɛ nhirim siyɛ u biyɛ sima tirhaiginiuwɛn mi siya hiriinansi bi nwokin. Mi Aristobyulas siir omakan iikamim simiirin ha timi boin, kara simiir nokboinmamaɛrgikin. ¹¹ Mi kima Herodion siirin kariir isidin siir inkamɛn siirin pi ha boin kara siir nokboinmamaɛrgikin. Mi kima iikamim naingwo tibmii kɛniyim Nasisas siir omaka iruwanim simiir wi ha timini boinu, kara simiir nokboinmamaɛrgikin.

¹² Mi kima Traifina mi Traifosa sowiirin ha tini boinu, kara sowiir nokboinmamaɛrgikin. Biyan Inkam Komiiyin siir miyim kiigi sowa ninkiko. Mi kima ta wiga Pesis dapiya sairin ha timi boin, kara sair nokboinmamaɛrgikin. Saeya kariirgi kariir nomiyau kɛnga. Mi saeya Biyan Inkam Komii siir miyim pranae pranae bi mɛriiga. ¹³ Mi kima Rufas siirin wi ha tini boinu, kara siir nokboinmamaɛrgikin, ti inkamɛn Biyan Inkam Komiiyin siir siyɛuɛn siir sibgu apiyin. Mi siir yopiya, ya ini kariir yopiinan warar mi owa. ¹⁴ Mi kima Asin Kritas, Fligon mi Hemis Patrobas Hemas mi iikam nhirim naingwo tibmii kɛniyim simaka hir nwowim simiirin ha tini boinu, kara simiir nokboinmamaɛrgikin. ¹⁵ Mi kima Filologas mi Julia mi Nerias mi siir yokman aeya mi Olimpas siya mi iikam nhirim Adi Komii siirim simiirin wi ha tini boinu, kara simiir nokboinmamaɛrgikin.

¹⁶ Mi Kima iikamim warauranim irira nwinwira kima kimar dokboinmamaɛrna. Mi iikamim naingwo tibmii kɛniyim, Adi Komii siir inig iir haingiriyɛ hainaniyim hinda tindainim yim sima

iriipi hiriinan, wi kimiir mi okboinmamairgii. Iriig.

Nikopkaigiyan yai aeya

17 Ti kariir akamim, kara kimiirin minsi boinmauugi kima mintirao. Kimiirin wi iki iikam biyeyim sima pi ninikibirisi isidin whisa nwowam, Adi Komii siir yayim Kima wakaeyim biya simiirsi. Mi ta simiir hiriinan yayia dimin taeminim iikamki naingwo tibmii kiniiyim, wi saeya kikinwaisiigi mi kima ti hiriinan iikamim simiir kingiin kipi nwo. 18 Mi ti hiriinan iikamim yim Biyan Inkam Komii siir mi imiir bi miriigim. Nungaka. Yim sima, simiir kwoin imiirar napikim, ti hiriinan dimin iir tiramin. Mi sima pa priiyiksasae hiir kinaop itkaigai boinami mi iikamim ha niki aingwowim sima yaimwowa boini. 19 Mi wim kima Adi Komii siir yai aiir wakaeyokna apikim mi iikamim hinda tindanim sima kimiir inig iirim bidi haigin idwokiyim mi tariigina kara kimiirin maigimarga komiiga. Kara ha naingwowi, kima siyu kibi iir sibgu inokninkin. Mi kara pi boriisopi kima iki dimin biyeyim simiir tirim. Nungaka. 20 Kimiir kwoin imiirin Adi Komii siya tirkikin, iripa nongwomamair aeyam. Mi wi kimimin tani, Setan siirin wi siyar nonkwon#womwairninkin iuguskii mi siirin wi siyar ninibrombrop itkini. Kara ha naingwowi krimiir Biyan Inkam Komiiyin Jisis siir naingwobumbuwa wi kimakar nwoki owim.

21 Mi Timoti siya kanakar miriiyin, kimiirin siya nokboinmamair haiginugikin. Mi Lusias, Jeson mi Sosipata, kariir isidin, yim sima kimiirin wara mi okboinmamairgikim.

²² Kara Tetiaskin, ta yokwowa Pol siira kara whin winboinkika. Mi an kara iriipi hiriinan kariir nokboinmamaira simiiram mi boinkika.

²³ Mi Gaias siya inkamin nae Pol kariir diriraerar hauu aeyin, ti inkamin siir omakain iikamim naingwo tibmiiyim iripa sima haingiriyu owiya yo iriipi hiriinan, siir nokboinmamaira kimiir mi boinkika. Mi Esrastas inkanin gavmani yokwo digworaekwo winiyin, ti om komii siiranin mi krimiir nomiiyau ieya Kwotas yo sowa iriipi hiriinan sowiir nokboinmamaira kariiram mi winboinkika.

²⁴ Kara ha naingwowi Biyan Inkam Komii Jisis Krai siir naingwombumbuwa, saeya kimakar dwokripkai. Ta yaiya saeya kaimwo ywokiya. Iriig.

Kima Adi Komii siir inig iir hainan.

²⁵ Mi kima wi asi niti Adi Komii siir inig iir hainanam siyairgin kimiir naingwo tibmii kana saiir whinkinsiis haiginuwi, hiriyar nokwoyokiyokigiyamam. Mi Krai siir yai win kibiya kara boinmimauua Adi Komii siya haigiprakaiya krimiirsi, tariinan saeya idwowiya bidi yimbiamama. ²⁶ Mi tariinanin ta yaimwokyaimwowa idowiyakidowiya bidi yimbiamkiya Yokwo Komii saiirin. Mi Adi Komiiyin yipikin omwai hiriyar waiyayokiyokikaeyamiyin, siya krimiir bidi boinkiyin, siir yai aiir boinmimauuam iki iikamim hinda tindanim simiir mi sima wa nwoki aingwo tibmii kinim.

²⁷ Kara ha naingwowi, krima Adi Komii krimiir Wanin siir inig iir hainanprapraski, yipikin

digworaekwo whiekakim simiir ninokninkin digin. Krīma siir inig iirin inokinokar hainanpraprasnanae digworaekwoim Jisis Krais siya tirim krīmiir simiirsi, ta yaiya ini kaimwo ywowa. Iriig.

Yai Win Kibiya
The New Testament in the Sepik Iwam Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sepik Iwam long
Niugini

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sepik Iwam (Iwam, Sepik)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

5350dc83-93b2-5000-9c98-dcdb728ba84f